

: રૂપરેખા :

- 9.0 ઉદ્દેશો
- 9.1 પ્રસ્તાવના
- 9.1.1 વાગ્મયસૂચીય સંપૂર્ણગ્રંથ સેવા શું છે ?
- 9.1.2 વાગ્મયસૂચીય સંપૂર્ણગ્રંથ સેવાની જરૂરીયાત
- 9.1.3 વાગ્મયસૂચીય સંપૂર્ણગ્રંથ સેવામાં ન્યાદર્શ / પક્ષો
- 9.2 પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો
- 9.2.1 સામયિક પ્રકાશકો, ઓન લાઈન વિકેતાઓ, માહિતી સંગ્રહ ઉત્પાદકો
- 9.2.2 પુસ્તકાલય સહાયકતા સંઘો (Consortia)
- 9.2.3 ઈ-પ્રિન્ટ દફતરો
- 9.2.4 ઈન્ટરનેટ પર પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો
- 9.2.5 બિનવાગ્મયસૂચીય પૂર્ણગ્રંથો સ્ત્રોતો
- 9.3 પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોના ઉદાહરણો.
- 9.3.1 INDEST દ્વારા આવરી લેવાયેલ માહિતીસંગ્રહો
- 9.3.2 ઈન્ડમેડ
- 9.3.3 વિદ્યાનિધિ : લઘુશોધનો માહિત સંગ્રહ
- 9.3.4 ઈન્ડિયા સ્ટેટ હોમ
- 9.4 માહિતી ટેકનોલોજી અને પૂર્ણ ગ્રંથ સ્ત્રોતો
- 9.4.1 બાહ્ય માહિતી સંગ્રહોને પ્રવેશ પૂરો પાડવો : પ્રક્રિયાઓનું યાંત્રીકરણ કરવું
- 9.4.2 પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહને દૂરવર્તી પ્રવેશ : બ્રિટીશ લાયબ્રેરી નેટવર્ક
- 9.3.3 સહાયતા સંઘોમાં ડીજીટલ લાયબ્રેરીની ભૂમિકા : પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો પરત્વે પ્રવેશ
- 9.4.4 ઈ-પ્રિન્ટ દફતરનો ઉપયોગ કરવામાં તેને ઉચ્ચત કરવામાં ડીજીટલ લાયબ્રેરીયનની ભૂમિકા
- 9.5 ગ્રંથસ્વામિત્વ અધિકાર અને પરવાના મુદ્દાઓ
- 9.6 સંભવિત ભાવિ પ્રવાહો
- 9.7 સારાંશ
- 9.8 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો
- 9.9 ચાવીરૂપ શબ્દો
- 9.10 સંદર્ભો અને વિશેષ વાચન
- 9.11 આ એકમમાં અગત્યના .... URL
- 9.12 પરિશિષ્ટ : ઈન્ડેસ્ટમાં વાગ્મયસૂચીય માહિતીસંગ્રહો.

9.0 ઉદ્દેશો (OBJECTIVES)

- ◆ આ એકમ વાંચ્યા બાદ, તમે શક્તિમાન થશો કે...
- ◆ પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો ઉત્પાદનના વિતરણમાં સમાવિષ્ટ પક્ષો / ન્યાદર્શો અને તેમની ભૂમિકાઓ તથા આંતરસંબંધોની યાદી બનાવવા
- ◆ પૂર્ણગ્રંથ સામયિકો, પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો મેળવવા સાથે સાથે લવાજમની સૂક્ષ્મતાઓ અથવા પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ પરત્વે હક્ક મેળવવા માટે વિવિધ સ્ત્રોતો જાણવા.

- ◆ વર્ણનો સાથે પૂર્ણગ્રંથ માહિતીસંગ્રહોના ઉદાહરણો જાણવા
- ◆ પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો પરત્વે પ્રવેશ પૂરો પાડવામાં ગ્રંથાલયની ભૂમિકા સમજવી - તે વિવિધ ... ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી સંબંધિત કાર્યો બજાવી શકે છે.
- ◆ અમુક બિન - વાગ્યસૂચીય પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોની ચર્ચા કરવી અને
- ◆ સમાવિષ્ટ ગ્રંથસ્વામિત્વ હક્ક અને પરવાના મુદ્દાઓને જાણવા.

9.1 પ્રસ્તાવના (INTRODUCTION)

માહિતી સંગ્રહ સર્ચિંગ વિષે એકમ - 4માં તમે વિવિધ પ્રકારના માહિતી સંગ્રહો, તેમના પ્રકારો, વાગ્યસૂચીય માહિતી સંગ્રહોનો ઉપયોગમાં કરીને કેટલીક પુસ્તકાલય સેવાઓ પુરી પાડવાની જરૂરીયાત, કેટલીક સર્ચિંગ પ્રયુક્તિઓ તથા માહિતી સંગ્રહોનું કેવી રીતે મૂલ્યાંકન કરવું તે વિષે શીખ્યા છો. આ એકમમાં આપણે પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો અને તેમને સંબંધિત સેવાઓ ઉપર ધ્યાન એકત્ર કરીશું.

વાગ્યસૂચીય માહિતી સંગ્રહએ વાગ્યસૂચીય વિગતો જેવી કે લેખક, શીર્ષક, પ્રકાશક, સ્થળ, ભાષા, પ્રકાશનની તારીખ અને એવી અન્ય જાણકારી સમાવતી વિશાળ કમ્પ્યુટર ફાઈલ છે. પ્રલેખોનો પ્રકાર પુસ્તકો, વ્યક્તિવૃત્તાંતો, સામયિક લેખો, પરિષદ લેખો, પેટન્ટો, માનકો વગેરે હોઈ શકે. ઘણા કિસ્સાઓમાં ટૂંક સાર અથવા સંક્ષેપનો પણ સમાવેશ કરાય છે. વાગ્યસૂચીય માહિતી સંગ્રહને વિવિધ ક્ષેત્રો જેવા કે લેખ, શીર્ષક, પ્રવેશ ક્રમાંક અને વિષય વિગેરે દ્વારા સર્ચ સરળ કરવા ઘણી નિર્દેશિકાઓ પૂરી પાડીને ઉપયોગી બનાવી શકાય છે.

ઉપર વર્ણન કર્યા મુજબ માહિતી સંગ્રહ જે વાગ્યસૂચીય વિગતો અને સંક્ષેપો ઉપરાંત મૂળ પ્રકાશનો અથવા પ્રલેખોનો પૂર્ણગ્રંથ પણ પૂરો પડી શકે છે તે પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહકહેવાય છે. તે સંપૂર્ણ ગ્રંથને ત્વરિત પ્રવેશ પૂરો પાડે છે. એટલે કે ગ્રંથ, ચિત્રો, સારણીઓ અને રેખાંકનોની મૂળ પ્રકાશન મુજબ. પૂર્ણગ્રંથ શબ્દના ઘણા અર્થો અને સમાનાર્થી (ચિત્રો, સારણી નહીં) અને સોફ્ટકોપી ઉપલબ્ધ છે તે ઈ - પુસ્તક કહેવાય છે. બે દસકાઓ પહેલાં કમ્પ્યુટર પર સંગ્રહ કરવાની, પુનઃપ્રાપ્તિ કરવાની, ચિત્રો અથવા રેખાંકનો દર્શાવવાની સુવિધાઓ સરળ ન હતી. તે સમયે કેટલાંક પુસ્તકો ઈ - ગ્રંથ સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ કરાવાતાં. જે કાવ્ય, ગદ્ય અને નવલકથા પ્રકારના મૂળ ગ્રંથો માટે સારું હતું. બીજી બાજુ ઈ પુસ્તક સંપૂર્ણ મૂળ - પૂરો ગ્રંથ, ચિત્રો, રંગનો સમાવેશ કરે છે અને સંપૂર્ણ રીતે ઈ પુસ્તકો માટે અમુક ખાસ સ્વરૂપમાં સોફ્ટકોપી ઉત્પાદિત કરાય છે. ઈ પુસ્તક ફાઈલો અને અન્ય ફાઈલ સ્વરૂપોમાં રજુ કરાય છે. ઈ પુસ્તકોએ નિયમિત પુસ્તકો અને વ્યક્તિવૃત્તાંતનું વીજાણુકીય સંસ્કરણ છે.

9.1.1 વાગ્યસૂચીય પૂર્ણગ્રંથ સેવા શું છે. What is Bibliographic fulltext service ?

લગભગ દસકા અગાઉ, વાગ્યસૂચીય માહિતી સંગ્રહો માત્ર વાગ્યસૂચીય માહિતી અને સંક્ષેપો પૂરા પાડતા. વાચકે નક્કી કરવું પડતું કે તેણે સંક્ષેપો અને અનુમાહિતી (ચાવીરૂપ શબ્દો, વર્ણનકારો) આધારિત સંપૂર્ણ લેખ પસંદ કરવો જોઈએ કે કેમ, ત્યારબાદ ગ્રંથાલય કેટલાંક પુસ્તકાલયમાં મુદ્રિત સંસ્કરણમાં ખાસ સામયિક અંક શોધતો. ત્યારબાદ તે ફોટોકોપી (કદાચ પુસ્તકાલય અથવા પ્રલેખપૂર્તિ કેન્દ્રમાં હોય) કરે, તેને માટે ચૂકવણું કરે, ફેક્સ કે ટપાલ દ્વારા મેળવે અને પછી તે સંબંધિત હોય તો તે માટે આદેશ વાચકને આપે. ગ્રંથપાલો INSDOC, BLDSC, અને તેમના જેવા અન્ય DDS ઉપર આધાર રાખતા.

હાલ, દૃશ્ય ઝડપથી બદલાઈ રહ્યું છે. વધારે અને વધારે સામયિકો પૂર્ણગ્રંથમાં તથા મુદ્રિત રીતે ઉપલબ્ધ છે. ઘણા પ્રકાશકો, વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો અને માધ્યમો તરતજ ડાઉનલોન કરવા માટે સંપૂર્ણગ્રંથ પ્રસ્તુત કરે છે. આમ તે કોમ્પ્યુટર પદ્ધતિ પર વાગ્યસૂચીય સર્ચ / પુનઃપ્રાપ્તિ કરાયા બાદ તરત જ પ્રસ્તુત કરે છે. તે ઘણાં પ્રયત્નોનો સમાવેશ કરતું અઘરા કાર્યનો કિસ્સો નથી. તમારે જે જોઈએ છે તે પહેલા પગથિયામાં શોધો, બીજા પગથિયામાં કોઈ પુસ્તકાલયમાં મૂળ ગ્રંથ શોધો. પછીના પગથિયા તરીકે આંતર પુસ્તકાલય લોન દ્વારા ફોટોકોપી અથવા મૂળ

પ્રલેખનો આદેશ આપે. જો જરૂરી હોય તો ચૂકવણું થાય અને છેલ્લા પગથિયામાં તે મેળવો.

હવે તો માત્ર એક જ પગથિયામાં, સર્ચિંગ, પુનઃપ્રાપ્તિ, હુકમ આપવો, પૂર્ણગ્રંથ મેળવવો, વગેરે પાર પડાય છે. પૂર્ણ ગ્રંથ વાગ્મયસૂચીય માહિતી સંગ્રહોનો પ્રવેશ પૂરો પાડવો. સંપૂર્ણ ગ્રંથ સીધો જ ડાઉનલોડ કરવા પુસ્તકાલય ઉપયોગકારોને પરવાનગી આપવી. માહિતી સંગ્રહ સર્ચિંગ અને સરળીકરણમાં ઉપયોગ કરીને તાલીમ પૂરી પાડવી આ બધુ પૂર્ણગ્રંથ વાગ્મયસૂચીય સેવા કહેવાય છે.

9.1.2 વાગ્મયસૂચીય સંપૂર્ણગ્રંથ સેવા માટેની જરૂરીયાત (The Need For Bibliographic Fulltext Service)

ઘણા કારણોસર પુસ્તકાલય પૂર્ણગ્રંથ વાગ્મયસૂચી સેવા પૂરી પાડે છે. અનુકુળતા, ઝડપી અને લગભગ તરતજ પૂર્તિને લીધે સમયનો બચાવ, વધારે ગ્રાહક સંતોષ, પોષણ ક્ષમતાની ઉચ્ચ કક્ષાઓ એ કેટલાંક કારણો છે. જેથી પુસ્તકાલયો પૂર્ણગ્રંથ સેવા પ્રસ્તુત કરે છે. ઉપભોક્તાઓ સંક્ષેપોથી સંતુષ્ટ હોતા નથી. તેઓ મૂળ નકલ માટે પ્રત્યુત્તરની માંગણી કરે છે અને અમુક દિવસ સુધી રાહ જોવાની તૈયારી રાખતા નથી. તેઓ માટે જરૂરીયાતોની ઝડપી પરિપૂર્તિઓ માટે સમાવિષ્ટ વધારાનો ખર્ચ ભોગવવા તૈયાર હોય છે. પૂર્ણગ્રંથની ઉપલબ્ધિએથી ઉપયોગકારોના માનસ પર અસર કરી છે. ચાલો આપણે મૂળ નકલ તરફ નજર નાખીએ. પૂર્ણગ્રંથ એ વાચકના ડેસ્કટોપ પર જ અંકીય સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ હોય છે. વાચકે પુસ્તકાલયમાં જવાની જરૂર નથી પરંતુ ઘેર અથવા ઓફિસમાં બેસીને પણ પુસ્તકાલયની સુવિધાઓ ઉપયોગી કરી શકે છે. ટેકનોલોજીના વિકાસે ખૂબ સસ્તી વ્યક્તિગત કમ્પ્યુટરો પર માહિતી ફાઈલોમાં વિશાળ ગ્રંથો સંગ્રહ કર્યા છે. આથી સંપૂર્ણગ્રંથ વાગ્મયસૂચીય ઉપયોગકારને ઉત્તેજન મળ્યું છે.

9.1.3 વાગ્મયસૂચીય પૂર્ણગ્રંથ સેવા પૂરી પાડતા માધ્યમો (Players in Bibliographics Fulltext Service)

પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહ પૂરવઠાની સાંકળમાં અસંખ્ય પ્રભાવી વ્યક્તિઓ સમાવિષ્ટ હોય છે. અલબત્ત પુસ્તકાલય ગ્રંથપાલ ઉપરાંત વિષય વસ્તુઓ ઉદ્ભવકાર લેખક પણ પૂર્ણગ્રંથમાં કાગળની પુનઃ મુદ્રિત નકલ પૂરી પાડી શકે છે. ગ્રંથપાલને જે કંઈ જરૂરી છે તે લેખકનો ઈ મેઈલ. સંઘ સમાલોચિત સામયિકમાં તેનો લેખ પ્રકાશિત કરતા કોઈપણ વૈજ્ઞાનિક પોતાની રીતે લેખક છે. અત્યારે, મોટાભાગના માહિતી સંગ્રહો લેખકનું ઈ - મેઈલ સરનામું પુરુ પાડે છે. વિદ્વાન સંગઠનો (સમાજો) પ્રકાશકો અને ઉત્પાદકો તરીકે સેવા બજાવે છે અમેરિકન કેમિકલ સોસાયટી, ઈન્ડિયન એશોશિયન ફોર કલ્ટીવેશન ઓફ સાયન્સ, પ્રકાશકો તરીકે કાર્ય કરતા વિદ્વાન વ્યાપારી પ્રકાશકો છે. જેઓ કેટલીકવાર વિદ્વાન સભાઓ વતી પણ પ્રકાશન કરે છે. એલ્સવીઅર, વાયલે ઈન્ટર સાયન્સ, સેજ એ સારાં ઉદાહરણો છે. પ્રકાશકો સામયિક કાગળમાં અને અંકીય સ્વરૂપમાં સી-ડીમાં અથવા ઓનલાઈન બહાર પાડે છે.

પરંપરાગત માહિતી સંગ્રહ વિકેતાઓ જેવા કે Dialog, Lexis-Nexis, Dow Jones વગેરે સામયિક પ્રકાશકો પાસેથી વિષયવસ્તુ મેળવે છે અને તેમની પોતાની રીતે નિર્દેશિકાઓ ઉમેરે છે અને કમ્પ્યુટર પર તેમને સર્ચને યોગ્ય બનાવે છે. વિદ્વાન સમાજો માહિતીસંગ્રહ વિક્રય એજન્સીઓની માલિકી ધરાવે છે. દા.ત. American Chemical Society જે જાણીતા રાસાયણિક સંક્ષેપો કેમિકલ એબસ્ટ્રેક્સટ્સ (CA) પ્રકાશિત કરે છે. STN માહિતી સંગ્રહ કંપનીની માલિકી ધરાવે છે. ACS એ CA ના વિષયવસ્તુઓના માહિતી સંગ્રહો Dialog, Data Star વગેરે જેવા વિકેતાઓનો પરવાના આપે છે.

વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો કેટલાંક નાના પ્રકાશકો પાસેથી માહિતી એકત્ર કરે છે અને વિષયવસ્તુ વેબ દ્વારા પ્રવેશગમ્ય બનાવે છે. Emerald, EBSCO અને Ingenta કેટલાંક જથ્થાકારો છે દાખલા તરીકે EBSCO સેંકડો સામયિક ઉત્પાદકો પાસેથી વિષયવસ્તુ ખરીદે છે અને EBSCO ગેટવેયઝ મારફતે સંપૂર્ણગ્રંથ સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ બનાવે છે. ઘણીવાર, પ્રકાશકોના મૂળ દફતર અથવા મીરર સાઈટ સાથે જોડાણ પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ પૂરો પાડે છે.

વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો અને પુસ્તકાલય (અને તેના ઉપયોગકારો) વચ્ચે તૃતીય પક્ષ હોઈ શકે, પ્રવેશ સરળતાઓ. દાખલા તરીકે, એથેન્સ એકલ સંગમબિંદુઓનો ઉપયોગ કરીને અમુક માહિતીસંગ્રહ ઉત્પાદકો અથવા વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો ઉપર તેના તમામ ઉપયોગકારો માટે વ્યવસ્થાપન કરવામાં તે પુસ્તકાલય માટે સુવિધાઓ પુરી પાડે છે.

ઈ-પ્રિન્ટ એ વિસ્તરી રહેલો અને મજબૂત બની રહેલો અન્ય તાજેતરનો ઝોક છે. ઈ પ્રિન્ટ સંગ્રહિત લેખો અથવા સંસ્થા જ્યાં તે કાર્ય કરે છે, તેના ખાનગી સર્વર પર તેનાં પ્રકાશનોનો સંગ્રહ સર્જે છે અને તેમને નિઃશુલ્ક પ્રવેશગમ્ય બનાવે છે. ઈ પ્રિન્ટ સંગ્રહિત લેખો વિશ્વસનીય હોય છે અને સંપૂર્ણગ્રંથ માટે તે મુક્ત સ્ત્રોતો છે.

ગ્રંથપાલની પાસે કેટલાક આયોજિત જૂથો અથવા ઘટકો હોય છે. જેઓ સહિયારા સંઘો (Consortia) કહેવાય છે. અમુક સામાન્ય (નકલો) શીર્ષકો માટે લવાજમ ભરતાં પુસ્તકાલયો, સહચારી સંઘ રચે છે અને ઓછી કિંમત માટે પ્રકાશકો સાથે સોદો કરે છે. આવા સહચારી સંઘો પાસે તેમના આશ્રયદાતા વચ્ચે સંપૂર્ણગ્રંથના ઉપયોગ માટે વિશિષ્ટ પરવાના કરારો હોય છે.

આમ આપણે જોઈએ છીએ કે લેખકો, સામયિક પ્રકાશકો વિદ્વાન સમાજો, વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો, માહિતી સંગ્રહ વિકેતાઓ, પ્રવેશ સુવિધાકારો, પુસ્તકાલય સહચારી સંઘો (Consortia), ઈ પ્રિન્ટ દફતર વ્યવસ્થાપકો પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતોની પૂરવઠા / ઉપયોગ સાંકળમાં કેટલાક પ્રભાવી ઘટકો છે.

9.2 પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો : (FULL TEXT SOURCES)

જો આપણને પૂર્ણગ્રંથ વાગ્મયસૂચિય માહિતી સંગ્રહો અથવા ઓનલાઈન સામયિકો પરત્વે પ્રવેશ મેળવવાની જરૂર હોય તો, આપણે શું ઉપલબ્ધ છે અને તે મેળવવાની પદ્ધતિ વગેરે જાણવું જ જોઈશે. આ વિભાગમાં, આપણે કેટલાંક સ્ત્રોતો જોઈશું જેવા કે :

- સામયિક પ્રકાશકો
- ઓનલાઈન વિકેતાઓ
- માહિતી સંગ્રહ જથ્થાકારો
- ઈ પ્રિન્ટ સંગ્રહો
- ઈન્ટરનેટ વેબસાઈટો
- બિન - વાગ્મયસૂચીય પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો

આપણે કેટલાક બિન - વાગ્મયસૂચીય પૂર્ણ ગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો પણ જોઈશું.

ઓનલાઈન સામયિકો મેળવવાની પ્રત્યક્ષ પદ્ધતિઓ પૈકી એક પ્રકાશકો સાથે લવાજમ ભરવાનું અથવા વિકેતાઓ દ્વારા છે. ઓન લાઈન પ્રવેશની ઉપલબ્ધતા પ્રકાશકથી પ્રકાશક સુધી બદલાય છે. જેમાંની કેટલીક નીચે મુજબ છે :

- મુદ્રિત પ્રકાશન માટે લવાજમ ધારકો માટે મુક્ત ઓન લાઈન પ્રવેશ
- ઓન લાઈન પ્રવેશ મુદ્રિત સંસ્કરણ જે કિંમતી અને અલગ રીતે ખરીદી શકાય એવો હોય.
- મુદ્રિત લવાજમ ધારકોને સાધારણ વધારાની કિંમતે ઓનલાઈન પ્રવેશ આપીને
- માત્ર ઓનલાઈન રીતે ઉપલબ્ધ
- નિર્દિષ્ટ જુથ અંકો માટે મુક્ત ઓનલાઈન ધારકોને મુક્ત ઓન લાઈન પ્રવેશ
- વ્યક્તિગત અથવા સંસ્થાકીય લવાજમ ધારકોને મુક્ત ઓન લાઈન પ્રવેશ

સામાન્ય રીતે, પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોનું લવાજમ વાર્ષિક ધોરણે હોય છે. આનો અર્થ થાય છે, જો લવાજમબંધ કરવામાં આવે તો, માહિતી સંગ્રહોની સુવિધા પણ ખેંચી લેવામાં આવે છે, કેટલાક પ્રકાશકો જેટલા સમય માટે લવાજમ ભરાયુ હોય તે સમયગાળા સુધી ઓન લાઈન સંસ્કરણ પરત્વે પ્રવેશની પરવાનગી આપે છે જો તમે બંધ કરી દો ત્યાર બાદ પણ કેટલાક અન્ય કાયમી ઉપયોગ માટે સીડી રોમ આધાર પૂરો પાડે છે.

ચાલો આપણે સંપૂર્ણ ગ્રંથ સામયિક લેખો માટે થોડા વધારે સ્ત્રોતો જોઈએ. જ્યાં યોગ્ય હોય ત્યાં, કેટલાક માહિતી સંગ્રહો પછીના પેટા - વિભાગમાં પણ સહચારી સંઘો (Consortia) હેઠળ વર્ણન થશે.

9.2.1 સામયિક પ્રકાશકો, ઓન લાઈન વિકેતાઓ અને માહિતી સંગ્રહ ઉત્પાદકો (Journal Publishers, Online Vendors and Database Producers)

આપણે સામયિક પ્રકાશકો, ઓન લાઈન વિકેતાઓ અને માહિતી ઉત્પાદકોના ઉદાહરણો જોઈએ તે પહેલાં, ચાલો આપણે સંપૂર્ણ ગ્રંથ સ્ત્રોતની નિર્દેશિકા વિશે જાણીએ.

(એ) ઓનલાઈન પૂર્ણગ્રંથ સેવાઓ (Fulltext Services Online)(FSO) (<http://www.infotoday.com>)

(Source Online (FSO) (<http://www.infotoday.com>))

પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતોની યાદી આપવી, સામાન્યીકૃત નિર્દેશિકા એ પૂર્ણ ગ્રંથ સ્ત્રોતો ઓનલાઈન છે. આ 29 કરતા વધારે જથ્થાકારો મારફતે પૂર્ણગ્રંથમાં ઓનલાઈન પ્રવેશગમ્ય સામયિકોની દ્વિવાર્ષિક (પ્રત્યેક વર્ષે જાન્યુઆરી અને જુલાઈ) નિર્દેશિકા છે તે 22768 કરતાં વધારે વર્તમાનપત્રો, સામયિકો, ન્યૂઝલેટર્સ, ન્યૂઝવાયર અને અનુલેખનો (કેન્દ્ર. 2004 મુજબ) છે. જો ઉપલબ્ધ હોય તો સામયિકોની સૂચિ ISSN સાથે પુસ્તકના મુખ્ય વિભાગમાં કક્કાવારી પ્રમાણે અપાય છે. પ્રત્યેક શીર્ષક નોંધણી હેઠળ જથ્થાકારો અને માહિતી સંગ્રહો અપાયા હોય છે. જેઓ પ્રકાશનની તારીખે અને જો હોય તો પૂર્વમાહિતીની વિગતો સાથે વેબસાઈટ પર પ્રકાશકના સરનામાં સાથે સંપૂર્ણગ્રંથ શીર્ષક ઓન લાઈનનો સમાવેશ કરે છે. ઓન લાઈન દેખાતાં શીર્ષકોની આવૃત્તિઓ પણ સૂચવાય છે અને પ્રકાશન પસંદ કરાયુ છે કે કેમ તેની સૂચના પણ અપાય છે. વિષય, ભૌગોલિક અને ભાષા નિર્દેશિકાઓનો પણ સમાવેશ કરાવાય છે. ઉપરાંત ઈન્ટરનેટ ઉપર ઉપલબ્ધ પ્રકાશનોથી યાદી આપતો વિભાગ સ્ત્રોત નિ:શુલ્ક છે કે ચૂકવણીપાત્ર છે તેનો પણ નિર્દેશ કરાય છે. FSO માં સમાવિષ્ટ જથ્થાકાર ઉત્પાદનો છે.

Data Star, Dialog, EBSCOhost, Eureka, Europresses, Factiva, First search, GBI, Genios, Infromart, Info Trac, In Site, Lexis Nexis, Newsbank, Newscan, News Library, NNI (Nikkei) Ovid, Pressed, Profound, Pro Quest, Questel, Quicklaw, STN, Westlaw અને Wilsonweb, આ નિર્દેશિકા FSO ઓનલાઈન તરીકે ઉપલબ્ધ છે અને આ પ્રત્યેક અઠવાડિયે અદ્યતન કરાય છે. આ રીતે FSO એ પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતોના સમાવેશ સાથે ઓનલાઈન સ્ત્રોતો પસંદ કરવા સર્વોત્તમ સાધન છે.

(બ) EBSCO પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહની સામયિકોની યાદી.

(Journal List of EBSCO Fulltext Database)

આવરણ અને વ્યાપ શોધવા માટે પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો સંબંધી પ્રકાશકોના સામયિકોની યાદી વિશે જાણવું જરૂરી છે. સારણી 9.1 EBSCO પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહની સામયિક યાદીમાંથી વિશિષ્ટ પાનનો વધુ ફકરો છે. પ્રત્યેક સામયિક શીર્ષકને EBSCO પદ્ધતિમાં એક અદ્વિતીય ઓળખ (ID) હોય છે. પ્રકાશકનું નામ વિવિધ પ્રકાશકોમાંથી સમાન શીર્ષકમાંથી તેને અલગ પાડે છે. સામયિકને

અલગ ISSN ફાળવણી હોય છે એ મુદ્રિત સંસ્કરણને માટે, બીજું ઓનલાઈન સંસ્કરણ દર્શાવ્યા હોય તો બે અલગ-અલગ ISSN દર્શાવાય છે. વિકેતા દર્શન સેવા મુજબ ચૂકવણી પૂરી પાડે છે કે કેમ તે સૂચવાય છે. (દરેક પાના મુજબ ચૂકવણું : તમારે નિયમિત લવાજમધારક બનવાનું નથી) થોડી ફી ના બદલામાં તમે લેખનો પૂર્ણગ્રંથ ડાઉનલોડ કરી શકો, (તમારા ક્રેડીટકાર્ડનો ઉપયોગ કરીને ચૂકવણું કરીને) ઉપરાંત, EBSCO માં સામયિકનો વિષય, જે સમય માટે પૂર્ણગ્રંથ ઉપલબ્ધ છે. તે સમયગાળો (ગ્રંથો / વર્ષોના સંદર્ભમાં) છેલ્લા બે સ્તંભોમાં દર્શાવાય છે. વાસ્તવિક સૂચિપત્ર બે વિશાળ ફાઈલ છે. તે વાગમયસૂચિય વિગતો, ISSN પ્રકાશકનું નામ વગેરે તપાસવા ખૂબ જ ઉપયોગી છે. માહિતીસંગ્રહના સામયિકની યાદીની તપાસણીમાંથી આપણે આવરણ, વિશેષતાઓ, વ્યાપ, વિષય વગેરેનો અર્થ કાઢીએ છીએ.

(c) પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોત તરીકે **INGENTA**

(**INGENTA & Fulltext Source**)

Ingenta એ બીજો પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોત છે. સારણી 9.2 ની વિગતો તપાસો. તે Ingenta સાથે ઉપલબ્ધ સામયિક શીર્ષકના કેટલીક ન્યાદર્શ યાદી આપે છે. લવાજમકારોને નિ:શુલ્ક માટે મુદ્રિત સંસ્કરણ ઓનલાઈન સંસ્કરણ નિ:શુલ્ક રીતે ઉપલબ્ધ છે કે કેમ, પાના મુજબ ચૂકવણાની સુવિધા પૂરી પડાઈ છે કે કેમ (બિન લવાજમકારો માટે) અને જો હા હોય તો, ગ્રંથ સ્વામિત્વ શુલ્કના સમાવેશ સાથે લેખ દીઠ શુલ્ક પણ દર્શાવાય છે. છેલ્લો સ્તંભ ખાસ કરીને રસપ્રદ છે કારણ કે તે વિવિધ પ્રકાશકો દ્વારા અપનાવાયેલી વિસ્તૃત વૈવિધ્યપૂર્ણ પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ જોગવાઈઓ વિશે જણાવે છે.

9.2.2 ગ્રંથાલય સહચારી સંઘો (**Library Consortia**)

જ્યારે પુસ્તકાલયોનું જૂથ ઔપચારિક માળખા હેઠળ પરસ્પર સહકાર અને ફાયદા માટે એકત્ર થાય છે. ત્યારે સહચારી સંઘ (Consortia) ઊભો થાય છે. સામાન્ય રીતે, પુસ્તકાલયો સહચારી સંઘ રચવા એકત્ર થાય છે જેથી તેઓ ઓછી કિંમત (અલબત્ત નીચી), વધારે સંખ્યામાં (સામયિકોની સંખ્યાના સંદર્ભમાં) (જૂના અંકો માટે) વગેરે માટે એક સંગઠિત સંસ્થા તરીકે સામયિક ઉત્પાદકો સાથે સોદો કરે છે. ભારતીય પુસ્તકાલય દૃશ્યમાં અસંખ્ય સહચારી સંઘીય પ્રયત્નો છે - કેટલાક સફળ અને કેટલાક અસફળ. આપણે સામયિક સ્ત્રોતો પરત્વે પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ મેળવવા માટે તેમની ક્રિયાવિધિ હોવાના દ્રષ્ટિબંધુથી તે પૈકી થોડા જોઈશું.

(A) **CSIR - Science Direct સહચારી સંઘ**

(**CSIR - Science Direct Consortium**)

લગભગ 40 CSIR પ્રયોગશાળાઓએ લગભગ 1800 Elsevier શીર્ષકોના ઉપયોગ કરવાના હેતુથી સહચારી સંઘ દ્વારા તમામ STM ક્ષેત્રોમાં છે. સહચારી સંઘનાં અગત્યનાં લક્ષણો છે.

- તમામ સંઘો ત્રણ વર્ષ સુધી બંધ કર્યા સિવાય Elsevier Titles ને લવાજમ ભરવાનું ચાલુ રાખશે.
- સંસ્થા દ્વારા લવાજમ ભરાયેલ શીર્ષકોની સંખ્યા ધ્યાનમાં લીધા સિવાય તમામ સંસ્થાઓને તમામ 180 શીર્ષકોનો પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ હશે.
- સંસ્થામાંથી પ્રત્યેક સંબંધિત વ્યક્તિ LAN દ્વારા સામયિકોનો ઓન લાઈન ઉપયોગ કરી શકે છે. પ્રવેશ Use ID અને Password તથા IP સરનામાં ખાતરી દ્વારા તપાસાઈને થશે.
- 1997 પછી તમામ શીર્ષકોના સંપૂર્ણગ્રંથની ખાતરી અપાઈ છે.

- સંયુક્ત લવાજમ માટે તમામ સંસ્થાઓ માટે સમગ્ર લવાજમ NISCAIR ની દોરવણી દ્વારા CSIR દ્વારા ચૂકવાય છે.

એવી રીતે તમામ સંસ્થાઓ ખૂબ જ ફાયદાકારી હોય છે. કારણ કે વધારે સંખ્યામાં સામયિકોના ઉપયોગની ખાતરી અપાય છે. તે જાણવું સહેલું છે.

Table 9.1 Ebsco Lite ; Simple Export of Full text Journals covered

Id	Journal Name	Publisher Name	Journal Paper ISSN	Journal Online ISSN	URL	Pay view?	Subject Name	EJS Coverage From	EJS Coverage To
108942	AACN Clinical Advanced Practice in Acute and Critical Care	Lippincott Williams & Wilkins	1079-0713		http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=108942	No	Nursing	Volume 13, Number (February 2002)	Volume 14, Number 2 (May 2003)
109902	AACN Clinical Advanced Practice in Acute and Critical Care (single user)	Lippincott Williams & Wilkins	1079-0713		http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=109902	No	Medicine	n/a	n/a
110279	AAHE Bulletin	American Association for Higher Education	0162-7910		http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=110279	No		n/a	n/a
100800	Abacus	Blackwell Publishers	0001-3072		http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=100800	Yes	Commerce	Volume 33, Number 1 (March 1997)	Volume 39, Number 1 (February 01, 2003)
1001.16	Abdominal Imaging	Springer-Verlag New York	0942-8925	1432-0509	http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=100116	No	Therapeutics, Pharmacology.	Volume 21, Number 1 (January 1996)	Volume 28, Number 3 (May 2003)
108227	About	Jossey Bass Inc	1086-4822	1536-0687	http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=108227	No	History of Education	Volume 5, Number 6 (January/February 2001)	Volume 8, Number 2 (May/June 2003)

Table 9.2 Ingenta Sample Listing of Fulltext journalist

Publisher	Free to print subscribers	Pay-per-view access	Publisher royalty fee	Notes
Association of Applied Biologists	Yes	Yes	£7.00	Free access also available for subscribing members of the
Association for Laboratory Automation	Yes	N/A		Articles currently available free of charge
Association of Learned and Professional Society Publishers	Yes	Yes	\$20.00	Free access to ALPSP members via ALPSP website
Association of Schools of Allied Health Professions	Yes	Yes	\$15.00	
Australian Academic Press	Yes	Yes	\$6.00	
Australian Nursing Federation	Yes	Yes	\$15.50	Volumes and Issues of the Australian Journal of Nursing are also available online to individuals. Issue: \$24.00, Volume: \$65.00
Beach Tree Publishing	Yes	Yes	\$6.81	
Begell House, Inc.	Yes	No		
Bentham Science Publishers	No	Yes	\$30	2001/2001 issues available free of charge
BIOS Scientific Publishers	Yes	Yes	\$20.00	
British Editorial Society for Bone and Joint Surgery	Yes	Yes		
Blackwell Publishing	Yes	Yes	£13.00 (\$28.00 for Pericodon-logy 2000)	Formerly Blackwell's Publishers, Blackwell Science and Munksgaard. Online Premium for former BSC titles
British Institute of Radiology	Yes	Yes	\$15 for 24 hours	Made available via HighWire

b) **JCCC મારફતે પૂર્ણગ્રંથ પ્રાપ્તિ :**
(Fulltext Access via JCCC)

શરૂઆતમાં , ચાલો આપણે JCCC શું છે તે સમજીએ. J. Gate એ ઈન્ફોર્મેટીક્સ ઈન્ડિયા, બેંગ્લોર દ્વારા વિકસાવાયેલ સામયિક ગેટવે ટેકનોલોજી છે. J. Gate 13,000 કરતા વધારે STM સામયિકોનો વાગ્મયસૂચીય માહિતી સંગ્રહ પૂરો પાડે છે. ઉપરાંત, વાગ્મયસૂચીય માહિતી અને નિર્દેશિકા શબ્દો, સંક્ષેપોનો પણ સમાવેશ કરાયો છે.

તેના ત્રણ મહત્વના ઘટકો છે :

- ❖ આવરી લેવાયેલ સામયિકોની યાદી
- ❖ ૮૩૦૦૦ સામયિકોના લેખોનો માહિતી સંગ્રહ
- ❖ આવરી લેવાયેલ સામયિકોમાં સમાવિષ્ટ લેખનો માહિતી સંગ્રહ લેખક, શીર્ષક, પ્રકાશન, વિષય વગેરે દ્વારા ઈચ્છિત લેખોનો શોધવા માટે શક્તિશાળી સર્ચ ક્રિયાવિધિ.

જ્યારે J. Gate વિષયવસ્તુઓએ ખાસ પુસ્તકાલય માટે સુધારાય છે. (કહો કે NIMHANS બેંગ્લોરમાં) પછી આપણી પાસે JCC - J. Gate કસ્ટમ વિષયવસ્તુ હોય છે. જ્યારે અમુક પુસ્તકાલયો સહચારી સંઘ રચવા માટે એકત્ર થાય છે અને તેમના માટે J. Gate વિકસાવાય છે ત્યારે સહચારી સંઘ માટે JCC - J. Gate કસ્ટમ વિષયવસ્તુ ઉદ્ભવે છે. અહીં સહચારી પુસ્તકાલયોમાં તમામ સામયિકોના મુદ્રિત અને વિજ્ઞાણકીય સંસ્કરણો માટે વિષયવસ્તુ તમામ સંબંધિતના સરળ પ્રવેશ માટે એકલ માહિતી સંગ્રહ રચવા નિર્દેશીકરણ કરાય છે. ઉપરાંત, સભ્ય પુસ્તકાલયોમાં વિશિષ્ટ એક માહિતી સંગ્રહની ઉપલબ્ધતાની વિગતો સૂચવાય છે. જોડાણ તરીકે ઈ-મેઈલ દ્વારા ફોટો કોપી અથવા સોફ્ટ કોપીની માંગણી કરતા કોઈપણ સહભાગી પુસ્તકાલયમાં ઉપયોગકારો માટે જોગવાઈ છે. પ્રત્યેક સામયિક શીર્ષક માટે, જો કે એક કરતાં વધારે પુસ્તકાલય ધરાવતા હોય, પુસ્તકાલયો પૈકી એક તે શીર્ષક માટે પ્રલેખ પૂર્તિ પુસ્તકાલય તરીકે નિર્દિષ્ટ હોય છે. JCCCની ઉપયોગીતા લેખોની ચોક્કસ ઉપલબ્ધતા અને ઓનલાઈન આદેશ પદ્ધતિઓ મારફતે સરળ પ્રાપ્તિમાં રહેલી છે.

દાખલા તરીકે, હૈદરાબાદના ICICI નોલેજ પાર્કના વર્ચ્યુઅલ ઈન્ફોર્મેશન સેન્ટરે JCCC @ vic કહેવાતો સહચારી સંઘ સ્થાપ્યો છે, તેના સભ્યો છે.

ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કેમિકલ્સ ટેકનોલોજી, હૈદરાબાદ

સેન્ટર ફોર સેલ્યુલર મોલીક્યુલર બાયોલોજી, હૈદરાબાદ

ICRISAT, હૈદરાબાદ

નેશનલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ન્યુટ્રીશન, હૈદરાબાદ.

નેશનલ કેમીકલ લેબોરેટરી, પૂણે.

યુનિવર્સિટી ઓફ હૈદરાબાદ, હૈદરાબાદ.

વર્ચ્યુઅલ ઈન્ફોર્મેશન સેન્ટર, હૈદરાબાદ.

આ સહચારી સંઘમાં ભાર સામયિકોની સંયુક્ત પ્રાપ્તિ પર નથી. તે અંકીય વિષયવસ્તુ પ્રવેશ અને ખાતરી કરાયેલ ઔપચારીકતાકૃત આંતર પુસ્તકાલય લોનની રીત અથવા પ્રલેખ પૂર્તિ ક્રિયાવિધિ પૂરાં પાડીને ઘણી સંસ્થાઓ દ્વારા લવાજમ ભરાયેલ સામયિકોના વધતા ઉપયોગ ઉપર (ભાર) છે. સભ્ય પુસ્તકાલયો માટે લગભગ 500 સામયિકો ચયનાત્મકરીતે આવરી લેવાયાં છે. 2002 અને 2003 અને લેખોનો માહિતી સંગ્રહ 2.3 લાખ નોંધણીઓનો સમાવેશ કરે છે. આ ગેટ વે 'MY TOC' તરીકે ઓળખાતી અદ્વિતીય સુવિધા પૂરી પાડે છે.

અહીં લક્ષિત ઉપયોગકાર તેની પસંદગીના સામયિક શીર્ષકો પસંદ કરી શકે છે - તે જાગરૂકતા કહેતા નિયમિત ઈ-મેઈલ મેળવશે જ્યારે તેના પસંદગીના

સામયિકોમાંથી TOC ને JCCC માહિતી સંગ્રહમાં ઉમેરાય છે. (અદ્યતન કરાયેલા) જ્યારે JCCC @ vic એ જાન્યુઆરી 2002માં સ્થાપનાર સૌ પ્રથમ હતું ત્યારે, માત્ર બે વર્ષના ટૂંકા ગાળામાં અમુક આવા પ્રયત્નો થયા છે જેમ કે... નીચે વિગતવાર ચર્ચા કરાઈ છે એવા INDEST સહચારી સંઘ માટે JCCC @ INDEST

બેંગ્લોરમાં હેલ્થ ઈન્ફોર્મેશન નેટવર્ક માટે JCCC @ HELINET

બેંગ્લોરની રાષ્ટ્રીય ટીબી સંસ્થા માટે JCCC @ TB-CARE

ગુજરાત કૃષિ વિશ્વ વિદ્યાલય માટે JCCC @ GAU

c) INDEST Consortium

સહચારી સંઘ (INDEST Consortium) દ્વારા ભંડોળ અપાય છે. તે અમુક પૂર્ણ ગ્રંથ અને A & I પ્રકારના વાગ્યમસૂચીય માહિતી સંગ્રહો પરત્વે સંયુક્ત લવાજમ માટે સહચારી સંઘ પ્રયત્નો દ્વારા લાભ મેળવવા ઉચ્ચ શિક્ષણથી અસંખ્ય શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને મદદ કરવા લક્ષિત હોય છે. તે અબાધ પ્રવેશ સહચારી સંઘ છે. અત્યારે તેમાં 38 સંસ્થાઓ જોડાયેલી છે. (તમામ IITs, IIMs, IISc, NITs અને કેટલીક અન્ય) જે MHRD દ્વારા સહાયિત છે, AICTE દ્વારા ભંડોળ અપાતી 59 સરકારી ઈજનેરી કોલેજો અને સ્વનિર્ભર 28 ઈજનેરી કોલેજો કે સભ્યો વિશિષ્ટ સહચારી સંઘ મૂલ્ય આપે છે જ્યાં વાર્ષિક લવાજમ રકમના 15 % થી 85 % ની માત્રામાં વળતર મેળવે છે.

તે શિક્ષણકારોને તેમની વ્યક્તિગત સંસ્થાકીય શક્તિઓથી વિશિષ્ટ સેવાઓ માટે પ્રવેશ પરત્વે મદદ કરતો દેશમાં સૌથી મોટો સહચારી સંઘ પ્રયત્ન છે. સારણી 9.3 સહચારી સંઘ સભ્યોને પ્રવેશગમ્ય પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો આપે છે. પરિશિષ્ટ - 1 પ્રત્યેક માહિતી સંગ્રહ સ્ત્રોતો (આવરી લીધેલ સામયિકોની સંખ્યા) મુદ્રિત સંસ્કરણ (પુસ્તકાલયને મુદ્રિત સંસ્કરણ પણ છે કે કેમ) જે માધ્યમમાં ઉપલબ્ધ હોય તે માધ્યમ (ઓનલાઈન), (CD) એક સાથે ઉપયોગ કરી શકવાની, એક સાથે ઉપયોગ કરી શકવાની મર્યાદાઓ ડાઉનલોડીંગનું પ્રમાણ, સંબંધિત માહિતી સંગ્રહ પરત્વે INDEST સભ્યોમાં કોણ પ્રવેશ લાભ મેળવી શકે અને અન્ય વિગતો વિષે વિગતવાર માહિતી આપે છે. છેલ્લી બાબત (કોણ પ્રવેશ કરી શકે) ની જરૂર હોય છે કારણ કે INDEST ને ઘણી કક્ષાના સભ્યો હોય છે. એ નોંધવું જોઈએ કે નીચે આપેલાઓ પૈકી Capitaline, CRIS, INFAC, Indian Standards એ ભારતીય મૂળના પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો છે. INDEST ઘણા A & I માહિતી સંગ્રહો માટે પણ પ્રવેશ પૂરો પાડે છે. વિગતો માટે, <http://paniit.iitd.ac.in/indest> પર INDEST વેબસાઈટની મુલાકાત લો.

Table 9.3 Database Accessible t. INDEST Consortium Members

SN	Database	Address for Access
1.	ABI / Inform Complete	http://www.il.proquest.com/pqdauto
2.	ACM Digital Library	http://portal.acm.org/portal.cfm
3.	ASCE Journals	http://www.pubs.asce.org/journals/jnis.html
4.	ASME Journals (+ A M R)	http://www.asme.org/pubs/journals/
5.	Capitaline INDEST_consortium.htm	http://www.capitaline.com/intranet/
6.	CRIS INFAC Ind. Information	http://www.crisil.com/
7.	EBSCO Databases	http://search.epnet.com/
8.	Elsevier's Science Direct	http://www.sciencedirect.com/
9.	Emerald Full-text	http://iris.emeraldinsight.com/

SN	Database	Address for Access
10.	Euromonitor (GMID)	http://www.euromonitor.com/grmid
11.	IEEE/IEE Electronic Library Online (IEL)	http://ieeexplore.ieee.org/
12.	Indian Standards	Intranet Version
13.	INSIGHT	http://www.insight.asiancerc.com/
14.	Nature	http://www.nature.com/
15.	ProQuest Science (formerly ASTP)	http://www.il.proquest.com/pqdauto
16.	Springer Verlag's Link	http://www.springerlink.com/

9.2.3 ઈ-પ્રિન્ટ પૂર્વસંગ્રહો (Experting Archives)

ઈ પ્રિન્ટ એ સામયિક લેખનું વીજળીક સંસ્કરણ છે. કાગળનો મુસદ્દો, તેને પ્રકાશકને મોકલતા પહેલાં. જેની નકલને ઈ-પ્રિન્ટ કહે છે. પ્રકાશક મુસદ્દાને ક્ષેત્રના વિદ્વાનોને મોકલે છે અને આલોચનની નકલને ઈ-પ્રિન્ટ સુધારા વધારા કાગળની અધિકૃતતા માટે તેમની ટીકાઓ મેળવે છે ત્યારબાદ તે ભાષા, શૈલી, સ્વરૂપબિંદુ ધોરણીકરણ માટે સંપાદન કરે છે. તે નિર્દેશિકા તૈયારી માટે મેટાડેટા ઉમેરે છે. વિદ્વાનોની આલોચના બાદ કાગળની નકલ પોસ્ટ પ્રિન્ટ કહેવાય છે. પ્રિ-પ્રિન્ટ અને પોસ્ટ-પ્રિન્ટ બંનેના વિજ્ઞાણકીય સંયુક્તરીતે ઈ-પ્રિન્ટ કહેવાય છે. ઈ પ્રિન્ટ એ પૂર્ણ ગ્રંથ માટે અગત્યના સ્ત્રોતો છે.

વૈજ્ઞાનિકને સામયિક લેખની જરૂર પડે છે, ત્યારે તે INSDOC ને જે હવે NISCAIR કહેવાય છે તેને અથવા બ્રીટીશ લાયબ્રેરી (BLLD) જેવા પ્રલેખ પૂર્તિ કેન્દ્રને વિનંતી કરે છે અથવા તે તેના પુસ્તકાલયમાંથી આંતર પુસ્તકાલય લોન મારફતે મેળવે છે. તે પ્રકાશકની વેબસાઈટ અથવા કોઈ વિષયવસ્તુ જથ્થાકારની વેબસાઈટમાંથી દર્શન પે-પર-પેજ ચૂકવો સાઈટ દ્વારા નકલો માટે વિનંતી કરી શકે.

છેલ્લો વિકલ્પ દર્શન, એ ખર્ચાળ છે પરંતુ તત્કાલ પૂર્તિની અપેક્ષા હોય છે. આ પધ્ધતિ હેઠળ ચૂકવો અને વાંચો. પ્રત્યેક ડાઉનલોડ પ્રકાશકના આધારે \$ 5 to \$ 40 સુધી ભારે ગ્રંથ સ્વામિત્વ શુલ્કનો સમાવેશ કરે છે. વિકસતા દેશોના વૈજ્ઞાનિકોને અત્યંત ગ્રંથસ્વામિત્વ શુલ્ક ચૂકવવાનું પરવડે નહીં પરંતુ અદ્યતન સંશોધન સાહિત્ય સિવાય તે પોષાય પણ નહીં.

એક અભ્યાસ મુજબ, (સેલ્ફ આર્કાઈવિંગ FAQ માં દર્શાવ્યા મુજબ) 24,000 સંશોધન સામયિકોમાં વાર્ષિક રીતે પ્રકાશિત થતા 2,500,000 લેખો પૈકી પ્રત્યેક માટે, તે હકીકત છે કે તે મોટા ભાગના સંભવિત ઉપયોગકારને સરળ રીતે પ્રાપ્ય નથી તેને પોષાય નહીં એવા શુલ્કના કારણે અને (આ પણ સમીક્ષાત્મક છે) આ સાચું રહેશે જો તમામ 24,000 સામયિકો કિંમત સાથે વેચાયાં હોય તો પણ આ સમસ્યા નિવારણ, OAI મુક્ત પ્રવેશ પહેલ શરૂ થઈ છે. OAI બાબત સંગ્રહમાં સાહિત્ય નિર્દેશીકરણ ફરજિયાત બનાવે છે. પૂર્વ સંગ્રહો તૈયાર કરવા વિષય વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરવી, જોવા માટે સોફ્ટવેર નિ:શુલ્ક રીતે મુક્ત સ્ત્રોત સોફ્ટવેર તરીકે સરળતાથી ઉપલબ્ધ હોય છે. OAI ધોરણો એ વિશાળ એકલ વાસ્તવિક સંગ્રહ તરીકે સરળતાથી મેળવી શકાય છે.

લેખકો તેમના પ્રિ-પ્રિન્ટનું સેલ્ફ-આર્કાઈવિંગ તેઓ પોસ્ટ પ્રિન્ટ માટે દફતરકરણ માટે પ્રકાશકો પાસેથી પરવાનગી મેળવી શકે. આવી આવતી પરવાનગી ગેરહાજરીમાં તે પ્રિપ્રિન્ટ અને પોસ્ટ-પ્રિન્ટ વચ્ચે તફાવતો દર્શાવતા શુષ્કિપત્રક ઉમેરી શકે. આ ઉપયોગકારને સંઘ સમાલોચન પ્રક્રિયા દ્વારા પ્રકાશકે પ્રિ-પ્રિન્ટ કેવી રીતે સુધારી તે ચોકક્સ રીતે જાણવા મદદ કરશે. ઈ-પ્રિન્ટ દફતરો એ વૈજ્ઞાનિક પત્રોના પૂર્ણ ગ્રંથ સંસ્કરણોની ઉપલબ્ધતા વધારે છે અને તે લગભગ નિ:શુલ્ક

હોય છે. 24,000 પૂર્વ સમાલોચિત સામયિકોમાંથી, લગભગ 100 સમગ્ર વિશ્વમાં મુક્ત પ્રવેશ દફતરોમાં ઉપલબ્ધ હોય છે. ઈ - પ્રિન્ટ દફતરોની સર્વગ્રાહી યાદી <http://archives.eprints.org/> પર ઉપલબ્ધ છે. દફતર સ્થાપિત કરવા માટે શું કરવું જોઈએ તે હેન્ડબુકમાં સમજાવ્યું છે. જે <http://software.eprints.org/handbook> માંથી ડાઉનલોડ કરી શકાય.

જે લેખક સેલ્ફ આર્કાઈવીંગ કરવામાં માનતા હોય તો તે લેખકના તમામ પ્રકારના ભય Self archivering FAQ કહેવાતા FAQ મારફતે સ્પષ્ટ થાય છે. આ FAQ એ જ સરનામામાં ઉપલબ્ધ છે.

ઈ પ્રિન્ટ આર્કાઈવ આ રીતે ઉપયોગી છે. લેખકો તેમના સંશોધન નિગમનોની અસર વધારે છે કારણ કે નકલોની પ્રાપ્તિ માટે વિવિધ સ્ત્રોતો ઉપલબ્ધ હોય છે. આર્કાઈવ સ્ત્રોતો સસ્તા હોય છે.

વધારે વાચકવર્ગ માહિતીના ઝડપી પ્રસારમાં પરિણમે છે અને નવા નાવિન્યપૂર્ણ વિચારોના આગળ સર્જનમાં પરિણમે છે. આખરે, સમાજને લાંબાગાળે ફાયદો કરે છે.

આ વિભાગનો ઉપસંહાર કરતાં પહેલાં, આપણે યાદ રાખીએ કે સેલ્ફ-આર્કાઈવીંગનો તફાવત સેલ્ફ પબ્લિશીંગ સાથે ઉભો થવો જોઈએ નહીં. સ્વ પ્રકાશન એ લેખક સાથે સંબંધ રાખે છે જે તેની પોતાની વેબસાઈટ ઉપર અથવા તેની સંસ્થાની વેબસાઈટ ઉપર તેના પોતાના લેખોની નકલો રાખે છે. તે બ્લોગ્સમાં પણ હોઈ શકે. કોઈ સંધ સમાલોચનાને સમાવેશ થતો નથી આવા લેખોની વિગતો વ્યાપારી હોય, પોતાનું મહત્વ વધારવા કરી હોય, ઘણી ખોટા પ્રકાશનનો સરવાળો કરનાર હોય જ્યાં લેખક પ્રકાશકને તેના કાર્યની નકલોનું પ્રકાશન કરવા અને વિતરણ કરવા પૈસા આપે છે. સામાન્ય રીતે, વૈજ્ઞાનિકોના કાર્યના સ્ત્રોત તરીકે, તેઓ પૂર્ણગ્રંથ માટે ઉપયોગી સ્ત્રોત તરીકે, સેવા આપે છે.

Home Page - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Back Forward Stop Refresh Home Search Favorites History Mail Print

Address <http://eprints.lib.gla.ac.uk:333/> Go

UNIVERSITY of GLASGOW | INFORMATION SERVICES

ePRINTS @ GLASGOW

Open Archives

Viewing Services

Browse by Subject Browse the subject hierarchy and see what papers are in each category.

Search the Archive Search for author, title, publication and year.

View eprint by ID View eprint by entering its ID code.

Online Help

Registration-based Services

Before you can use the subscription service, or deposit papers to the archive, you'll need to register with us.

Local Intranet

ભારતમાં, લેખરૂપે ગણિત શાસ્ત્ર ક્ષેત્રમાં, સંધો અને લેખકોમાંથી મેળવેલ પ્રિન્ટિંગના વિસ્તૃત સંગ્રહને જાળવી રાખવો એ સાતમા દાયકાના અંત ભાગ સુધીમાં ચેન્નાઈમાં (મેથ સાયન્સ) ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ મેથેમેટીકલ સાયન્સીઝ દ્વારા સફળતાપૂર્વક અમલમાં મૂકાઈ હતી. હવે IISc એ વૈજ્ઞાનિકો, સંશોધકો અને ઈજનેરો દ્વારા પ્રકાશિત તમામ લેખોના ઈ - પ્રિન્ટ દફતરસંગ્રહ સ્થાપિત કર્યા છે. આવૃત્તિ 9.1 ગ્લાસગો વિશ્વ વિદ્યાલયમાં ઈ - પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહનું હોમ પેજ દર્શાવે છે.

9.2.4 ઈન્ટરનેટ પર પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો

(Fulltext Sources on the Internet)

પરંપરાગત માહિતી સંગ્રહ પુસ્તકાલયો જેવા કે, Ebsco, Dialog, Infotrieve, Lab Group વગેરે સિવાય ઈન્ટરનેટ પણ કેટલાક પૂર્ણગ્રંથ લેખક સ્ત્રોતો છે. આ પૈકી કેટલાકની નીચે ટૂંકાણમાં ચર્ચા કરાઈ છે.

a) નોર્થન લાઈટ બિઝનેસ રિસર્ચ લાયબ્રેરી

(Northern Light Business Research Library)

(www.northernlight.com)

નોર્થન લાઈટ બિઝનેસ રિસર્ચ લાયબ્રેરી સ્વ-સંશોધન આધાર આપતા વ્યાપાર વ્યાવસાયિકો લક્ષિત ઉપયોગકારોના આ પ્રકારોને આધાર આપવા ઈચ્છતા સાહસ માહિતી કેન્દ્રોની જરૂરીયાતો પરિપૂર્ણ કરવા રચાઈ છે. તે વિષયવસ્તુ આધારિત સરળતાથી ઉપયોગ કરી શકાય, અસરકારક અને પોષણક્ષમ સંશોધન સાધન છે. વિષયવસ્તુમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થાય છે.

- બિઝનેસ વેબ : વ્યાપાર સંશોધન માટે ઉચ્ચ ગુણવત્તાનાં સંપાદકીય રીતે પસંદગી કરેલા વેબ વિષયવસ્તુના હજારો પાનાં
- ઉદ્યોગ સંબંધી અને આંતરસૂત્રના તેમનાં ગહન માહિતી સંગ્રહો માટે પસંદ કરાયેલ હજારો વ્યાપારી સામયિકો અને સામયિકોનો સર્વગ્રાહી વ્યુહ
- અદ્યતન માહિતી માટે બિઝનેસ વાયર્સ
- પ્રાદેશિક વ્યાપાર પરિગ્રેક્ષ્યો પૂરો પાડવા સ્થાનિક માટેના પ્રાદેશિક વર્તમાનપત્રો નોર્થન લાઈટ્સ એ વાર્ષિક શુલ્ક અમેરિકન ડોલર 19500/- એ ઉપલબ્ધ છે. પૂર્ણગ્રંથ લેખોના અમર્યાદિત ડાઉનલોડિંગની પરવાનગી અપાય છે.

b) ક્વેશિયા (www.questia.com) Questia

ક્વેશિયા વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો માટે ઈન્ટરનેટ ઉપર અન્ય પૂર્ણગ્રંથ સાહિત્ય સ્ત્રોત છે. તેમાં 48000 પુસ્તકો અને લગભગ 4 લાખ લેખો - તમામ પૂર્ણગ્રંથમાં છે. 100 અમેરિકન ડોલરની વાર્ષિક ફી માટે વ્યક્તિ યોજના હેવાલો, સત્ર પત્રો તૈયાર કરવા અથવા અન્ય સંશોધન કરવા માટે પૂર્ણગ્રંથ ડાઉનલોડ કરી શકે છે. સમાજ વિજ્ઞાનોમાં લગભગ 500 સામયિકો આવરી લેવાયા છે. ઉપર અન્ય પૂર્ણગ્રંથ સાહિત્ય સ્ત્રોત છે.

c) Xanedu (www.xanedu.com)

આ MBA માટે, શિક્ષણ માટે અને અન્ય વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપયોગી નેટ પરનો અન્ય પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોત છે. વર્તમાનપત્રો, સામયિકોમાંથી લેખો આવરી લેવાયા છે. વાર્ષિક ફી 20 અમેરિકન ડોલરથી શરૂ કરી 70 અમેરિકન ડોલર છે. સર્ચિંગ સરળ અને સાદું છે.

d) Findarticles.com (www.findarticles.com)

આ look smart સર્ચ એન્જિનની ભગિની વેબસાઈટ છે. 700 પ્રકાશનોમાંથી લગભગ 3.5 મિલિયન પૂર્ણગ્રંથ લેખો નિ:શુલ્ક સર્ચિંગ અને ડાઉનલોડિંગ માટે ઉપલબ્ધ છે. (મોટા ભાગના અભ્યાસલેખો) આમ છતાં છેલ્લામાં છેલ્લા લેખની ટકાવારી નીચી છે.

9.2.5 બિન વાહ્યમયસૂચીય પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહો.

(Non. Bibliographic Fulltext Resources)

ગ્રંથપાલ પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહને સ્ત્રોત તરીકે જુએ છે, જેમાંથી તે વ્યાપારી પ્રકાશન ગૃહો અથવા અભ્યાસ સંસ્થાઓ દ્વારા પ્રકાશિત સામયિકો લેખનો પૂર્ણ ગ્રંથ મેળવી શકાય. પ્રકાશનો વિદ્વાનો દ્વારા સમાલોચના કરાયેલ હોય છે જે સમાલોચિત અને સંશોધન માટે અનિવાર્ય ગણાય છે. આમ છતાં, એવા અન્ય સ્ત્રોતો છે. જેઓ બિન વાહ્યમયસૂચીય છે જેઓ ખાસ પુસ્તકાલયો જેવા કે કાનૂની પુસ્તકાલયો, ઉદ્યોગગૃહ પુસ્તકાલયો, ઔદ્યોગિક અને સંશોધન અને વિકાસ પુસ્તકાલયોમાં ઉપયોગકારોને રસ પડે એવા હોય તેવા આવાં થોડા બિન - વાહ્યમયસૂચીય સ્ત્રોતો તરફ નજર નાખીશું.

a) કાયદાકીય સ્ત્રોતો :

આ એવા માહિતી સંગ્રહો છે જેઓ મુક્ત કાયદાઓનાં વિવિધ કાયદાઓ હેઠળ રચાયેલ નિયમો, નિયમનો સૂચનાઓ, સ્વરૂપો, પેટા - કાયદાઓ વગેરે પ્રસ્તુત કરે છે. પૂર્ણગ્રંથ પ્રલેખોની અને શૃંખલા એ ન્યાયની વિવિધ અદાલતોમાં જાહેર કરાયેલા મુદ્દાઓ છે. આ પ્રલેખો લગભગ હંમેશા પ્રજાના આધિપત્યમાં હોય છે અને ગ્રંથ સ્વામિત્વ હક્ક મુક્ત હોય છે. કાયદા અમલ સત્તાધીશો, કાનૂની પેઢીઓ, સમાજ વિજ્ઞાનોમાં સંશોધકોને આ માહિતીની જરૂર હોય છે.

ઉપરાંત, નેશનલ ઈન્ફોર્મેટીક્સ સેન્ટર, જીઓઆઈ, દિલ્હી દ્વારા પ્રબંધિત ભારત સરકારની વેબસાઈટ, ખાનગી, કંપનીઓ જેવી કે Sohonet India, Manupatra, Juriix અને અન્ય ઓનલાઈન તથા સી.ડી. આધારિત માહિતી સંગ્રહ ઉત્પાદનો ઉપરના પ્રલેખોને પૂર્ણગ્રંથ પ્રસ્તુત કરે છે.

b) ધોરણો / માનકો (Standards)

એજ રીતે, વિવિધ દેશોમાં વિવિધ માનકીય સંસ્થાઓ દ્વારા અપાયેલ માનકો માહિતીના અગત્યના સ્ત્રોતો છે. કેટલીક માનક સંસ્થાઓ છે. ISO, BIS, BSI, UMIL, ASTM અને અન્ય. માનકો ઔદ્યોગિક અને સંશોધન પુસ્તકાલયોમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે. પરંતુ તેઓ શૈક્ષણિક પુસ્તકાલયમાં એટલી માંગણી ધરાવતા નથી. માનકોના પૂર્ણગ્રંથ પરત્વે પ્રવેશની જોગવાઈ પુસ્તકાલયનાં અગાઉના પ્રકારો માટે આવશ્યક છે. માનકો વારંવાર અદ્યતન થાય છે અને પુનરાવર્તિત થાય છે. આથી નિયમિત વાર્ષિક લવાજમ આવશ્યક બને છે દાખલા તરીકે, ભારતીય માનકોનો સંપૂર્ણ જૂથ (કેટલાક 18000 શીર્ષકો) ઉદ્યોગ ઈન્ટરનેટ પર ઉપયોગ માટે સીડીના જૂથ તરીકે ઉપલબ્ધ છે. (તમારે તેના વિષે પરિશિષ્ટમાં વિગતો વાંચવી જોઈએ.)

C) સરકારી અધિનયમો : Government Notifications

રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકાર અમુક અધિનયમો એ જાહેર પ્રલેખો - સરકારી હુકમો (ટૂંકમાં GOs) બહાર પાડે છે. જાહેર પ્રજા તથા સરકારી વિભાગોને આવા Gos ની જરૂર પડે છે. સરકારી પ્રલેખોના પૂર્ણગ્રંથનો સંપૂર્ણ સંપૂટ AP સરકારી વેબસાઈટ ઉપર ઉપલબ્ધ છે. મોટા ભાગના સરકારી પ્રલેખો નિ:શુલ્ક હોય છે અથવા ખૂબ ઓછી કિંમતે હોય છે.

D) પરિષદ કાર્યવાહીઓ : (Conference Proceedings)

પરિષદો, સેમિનાર, કાર્યશાળાઓ વગેરેમાં રજુ થયેલા પત્રો તાજેતરની અને અદ્યતન માહિતી પ્રસ્તુત કરે છે. તેઓ વાસ્તવમાં Grey Literature નો ભાગ રચે છે. અને સરળતાથી પ્રાપ્ત હોતા નથી.

પરિષદ કાર્યવાહી એ અને રજુ થયેલ લેખો (પેપર્સ) ના પૂર્ણગ્રંથોનો પ્રવેશ એ વિશિષ્ટ ગ્રંથાલયોમાં અનિવાર્ય હોય છે. હાલ, સેમિનાર ગ્રંથો સી.ડી. સ્વરૂપે

અથવા વેબસાઈટ ઉપર પ્રકાશિત થાય છે. પૂર્ણગ્રંથ એ આવા સ્ત્રોતોની વિશેષતા છે.

દાખલા તરીકે Indegene (www.indegene.com) એ ભારતમાં યોજાતા અસંખ્ય તબીબી સંબંધિત વાર્ષિક સેમિનાર પરત્વે પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ પ્રસ્તુત કરવામાં વિશેષતા ધરાવે છે. છેલ્લા બે વર્ષ દરમિયાન તેઓએ કાર્ડિયોલોજી, ડાયાબેટોલોજી, ઈએનટી, નેફ્રોલોજી, ન્યુરોલોજી, ઓબસ્ટ્રેટીક્સ અને ગાયનેકોલોજી, ઓફ્થેલ્મોલોજી, પ્લાસ્ટિક સર્જરી, યુરોલોજી, રેડિયોલોજી વગેરે વિષયો પર સી.ડી. માં 120 કરતાં વધારે પૂર્ણગ્રંથ સેમીનાર ગ્રંથો પ્રકાશિત કર્યા છે.

9.3 પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહનાં ઉદાહરણો : EXAMPLES OF FULLTEXT DATABASE

9.3.1 INDEST દ્વારા આવરી લેવાયેલ માહિતી સંગ્રહો : Databases created by INDEST

અગાઉ ઉલ્લેખ કરાયા મુજબ, INDEST સહચારી સંઘ દ્વારા પ્રવેશ ગમ્ય લગભગ પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોની વિગતો પરિશિષ્ટ - 1માં અપાઈ છે. ‘તમારી પ્રગતિ ચકાસો’ના જવાબો આપતા આ પરિશિષ્ટના તમારા અભ્યાસની માગ રહે છે. તમે INDESTમાં માહિતી સંગ્રહો ઓળખી શકો જેઓ મુખ્યત્વે પૂર્ણગ્રંથ નથી? ઉપરાંત, ચાલો આપણે થોડા વધારે ભારતીય પ્રયત્નોનાં ઉદાહરણો જોઈશું.

9.3.2 ઈન્ડમેડ (Indmed)

ઈન્ડમેડ એ ભારતીય સંઘ આલોચિત સામયિકોનો તબીબી અને જીવનવિજ્ઞાન સંબંધી માહિતી સંગ્રહ છે. માહિતી સંગ્રહ એ તબીબી વ્યાવસાયિકો / સંશોધકો / વિદ્યાર્થીઓ અને તબીબી પુસ્તકાલય વ્યાવસાયિકોને ભારતીય સાહિત્ય પરત્વે ઝડપી અને સરળ પ્રવેશ પૂરો પાડવા રચાયો છે. જીવતબીબી સંશોધન અને તંદુરસ્તી સલામતીના વિસ્તારમાં ભારતીય યોગદાન મહત્વપૂર્ણ રહ્યું છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય રીતે પ્રશંસા પ્રાપ્ત કરી છે. આમ છતાં તેનો નાનકડો ભાગ આંતરરાષ્ટ્રીય વાગ્મયસૂચીય માહિતી સંગ્રહો મારફતે સંદર્ભ માટે ICMR-NIC કેન્દ્ર (ભારતીય MEDLARS કેન્દ્ર અથવા IMC) એ સંઘ સમાલોચિત ભારતીય જીવતબીબી સાહિત્યનો વાગ્મયસૂચીય માહિતી સંગ્રહ 75 મહત્વના ભારતીય સામયિકોને આવરી લે છે. આ 200 કરતાં વધારે સામયિકોમાંથી પસંદ કરાયાં છે. વેબસાઈટ સરનામું છે. <http://indmed.nic.in> પ્રવેશ નિ:શુલ્ક છે. સામયિકોની યાદી નીચે મુજબ છે.

Indemed દ્વારા આવરી લેવાયેલ સામયિકોની યાદી

List of Journals Covered by Indmed

1. Endodontology
2. Helath Administrator
3. Indian Journal of Aerospace Medicine
4. Indian Journal of Allergy Asthma and Immunology
5. Indian Journal of Anaesthesia.
6. Indian Journal of Chest Diseases and Allied Sciences
7. Indian Journal of Chemical Biochemistry
8. Indian Journal of Community Microbiology
9. Indian Journal of Medical Microbiology
10. Indian Journal of Occupational and Environmental Medicine
11. Indian Journal of Occupational Therapy

- 12 Indian Journal of Occupational and Head and Neck Surgery
- 13 Indian Journal of Pharmacology
- 14 Indian Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery
- 15 Indian Journal of Tuberculosis
- 16 J.K. Practitioner
- 17 Journal of Indian Academy of Chemical Medicine
- 18 Journal of in Anatomical Society of India
- 19 Journal of Indian Association of Paediatrics Surgeons
- 20 Journal of Indian Society of Pedodontics and Preventive Dentistry
- 21 Medical Journal Armed Forces Indian
- 22 NTI Bulletin

9.3.3 વિદ્યાનિધિ : શોધ નિબંધનો માહિતી સંગ્રહ (Vidhyanidhi : Database of Theses)

આ સમાજ વિજ્ઞાનોમાં પીએચડી શોધનિબંધનો વેબ પર સર્ચ કરાય એવો પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહ છે. માયસોર વિશ્વવિદ્યાલયના પુસ્તકાલય અને માહિતી વિજ્ઞાનના વિભાગે તેને વિકસાવ્યું. દિલ્હીના જી.ઓ.આઈ. વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન વિભાગે આ યોજના માટે ભંડોળ આપ્યું. તેને Unesco National Digital Library of Theses and Dissertations (NDLTD) Microsoft વગેરેના ટેકો છે. માહિતી સંગ્રહ નોંધપાત્ર છે કારણ કે તે બહુભાષી છે. (અંગ્રેજી, કન્નડ અને હિન્દી) તેમાં 600 કરતાં વધારે કન્નડ શોધ નિબંધો, 1500 કરતાં વધારે હિન્દી શોધ નિબંધો છે. ભારતીય ભાષા બાબતો માટે Unicode નો ઉપયોગ કરાયો છે.

માહિતી સંગ્રહ સહકારી પ્રાપ્તિ વ્યુહનો ઉપયોગ કરીને વિકસાવાયો છે. સહભાગી બનનાર પ્રત્યેક વિશ્વવિદ્યાલય વિદ્યાનિધિ સાથે MOU માં સહી કરે છે. શરતો અને નિયમો સમાવેશ કરે છે કે વિશ્વ વિદ્યાલય અમુક લઘુત્તમ સ્વરૂપ ધોરણીકરણને અનુસરીને અંકીય સ્વરૂપમાં પીએચડી શોધનિબંધોની સોંપણીનો આગ્રહ રાખશે. બીજી બાજુએ વિદ્યાનિધિ મુક્તરીતે અને સંપૂર્ણ રીતે ડાઉનલોડ કરી શકાય. જેમાં 25 પાના સુધી ડાઉનલોડ કરી શકાય, પૂર્ણ રીતે ચૂકવણા પર ડાઉનલોડ કરી શકાય એવા પૂર્ણ ગ્રંથ ઉપલબ્ધતા બનાવવા પર મુકેલાં નિયંત્રણોને પ્રાધાન્ય અપાય છે. ગ્રંથ સ્વામિત્વ હક્ક લેખક પર નિર્ભર છે. માહિતી સંગ્રહ <http://www.vidhyanidhi.org.in/> પર છે.

9.3.4 ઈન્ડિયાસ્ટેટ. કોમ (Indiastat.com)

વિવિધ મુદ્દાઓ ઉપર આંકડાશાસ્ત્રીય માહિતીનો સમાવેશ કરતી સંપૂર્ણ સારણીઓ એ વાડ્મયસૂચિય પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતનું અન્ય ઉદાહરણ છે ઈન્ડિયાસ્ટેટ.કોમ. વિવિધ દ્વિતીય કક્ષાના અધિકૃત સ્ત્રોતોમાંથી પસંદ કરાયેલા ભારતના ખાસ કરીને સામયિક - આર્થિક હકીકતો અને આંકડાના ઊંડાણપૂર્વકના આંકડા પૂરા પાડે છે. આંકડાશાસ્ત્રીય માહિતીના લગભગ અડધા મિલિયન (પાંચ લાખ) કરતાં વધારે પાનાનું ગુણાત્મક રીતે પૃથક્કરણ કરાયું છે. સંક્ષેપ કરાયો છે અને ઉપયોગકારને મદદરૂપ થાય સ્વરૂપમાં રજૂ કરાયો છે. માહિતી Ms-Excel / HTML સ્વરૂપમાં ડાઉનલોડ કરી શકાય છે.

શિક્ષણકારો, સંશોધકો અને ખરીદ - વેચાણ, નાણાં, સામાજિક - આર્થિક અભ્યાસો અને અન્ય અસંખ્ય શાખાઓમાં વ્યાવસાયિકોને તેમના ભારત કેન્દ્રી માહિતી જરૂરીયાતો માટે Indiastat.com અત્યંત ઉપયોગી માહિતી સ્ત્રોત માલુમ પડશે. તે માત્ર નોંધાયેલ સભ્યોને પ્રવેશ પત્ર ચૂકવણાવાળી સાઈટ છે.

સારણી 9.4 Indiastat.com દ્વારા આવરી લેવાયેલ વિષયો

કૃષિ	બેન્ક અને નાણાં સંસ્થાઓ	નાગરિક પૂરવઠો અને વિતરણ
ગ્રાહક બાબતો	કંપનીઓ	સહકારી સંસ્થાઓ
અપરાધ અને કાયદો	વસ્તી વિષયક	અર્થશાસ્ત્ર
શિક્ષણ	મતદાન માહિતી	પર્યાવરણ અને પ્રદૂષણ
વિદેશી વ્યાપાર	જંગલ અને વન્યજીવન	ભૌગોલિક માહિતી
સ્વાસ્થ્ય	મકાન	ઉદ્યોગો
જીવન વીમો	મજૂરી અને કાર્યબળ	બજાર આગાહી
માધ્યમો	વેધશાળા માહિતી	ખાણો અને ખનિજ
માથાદીઠ ઉપલબ્ધી	પેટ્રોલિયમ	ઉર્જા
સમાજ અને કલ્યાણ	યોજનાઓ	ખેલજગત
રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	દૂર સંચાર	પ્રવાસન
વાહન વ્યવહાર	શહેરી વિસ્તારો	ગ્રામ્ય પ્રદેશો

◆ **તમારી પ્રગતિ ચકાસો**

- 1 પૂર્ણગ્રંથ વાગ્યમસૂચીય માહિતી સંગ્રહના ઉત્પાદન, વિતરણ અને ઉપયોગમાં પ્રભાવી વ્યક્તિઓની યાદી આપો.
- 2 પરિશિષ્ટ - 1 માંથી 15 પૂર્ણ ગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોની યાદી આપો. વિષય, તેનો URL અને પ્રત્યેક કિસ્સામાં માહિતી સંગ્રહ ભારતીય છે કે વિદેશી છે કે કેમ તે સૂચવો.
- 3 ઈ પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહો શું છે અને પૂર્ણ ગ્રંથ લેખો માટે તેઓ શા માટે અગત્યના સ્ત્રોતો છે ?
- 4 આપણે શા માટે Northern Lights, Findarticles વગેરે જેવા ઈન્ટરનેટ સ્ત્રોત પર ધ્યાન આપવું જોઈએ.

નોંધ : 1 નીચે આપેલી જગ્યામાં તમારા ઉત્તરો લખો

2 એકમના અંતે આપેલા ઉત્તરો સાથે તમારો ઉત્તર ચકાસો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.4 માહિતી તકનીકી અને પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો (INFORMATION TECHNOLOGY AND FULLTEXT RESOURCES)

જ્યારે ગ્રંથપાલ પ્રાપ્તિ, પ્રવેશ પૂરો પાડવો, સંસ્થાકીય દફતર સંગ્રહ પદો વગેરે જેવાં અંકીય પ્રલેખો સંબંધી ફરજો બજાવે છે ત્યારે તે અંકીય ગ્રંથપાલ બને છે. તેણે ઓન લાઈન માહિતી સંગ્રહના સંબંધમાં કેટલાક IT કાર્યો બજાવવા પડે છે જેની આપણે હવે ચર્ચા કરીએ. આ વિભાગ સંસ્થાકીય માળખા દ્વારા ઓનલાઈન પ્રવેશ સરળ કરી આપતાં થોડા વિશિષ્ટ સોફ્ટવેર સાધનોનો પણ સમાવેશ કરે છે.

9.4.1 બાહ્ય માહિતી સંગ્રહોને પ્રવેશ પૂરો પાડવો : પ્રક્રિયાને સમરૂપ બનાવવી.

(Providing Access to External Databases Automating the process)

ગ્રંથપાલ અસંખ્ય ઓનલાઈન વાગ્યમસૂચી માહિતી સંગ્રહોનું લવાજમ ભરે. આ માહિતી સંગ્રહોના પ્રકાશકોની વેબસાઈટ સાથે જોડાણ કરીને પ્રવેશગમ્ય હોય છે. સામાન્યરીતે પ્રકાશકો IP એડ્રેસ નિયંત્રણ અથવા User ID પાસવર્ડ અધિકૃતતા અથવા બંનેનો ઉપયોગ કરીને પ્રવેશ પૂરો પાડે છે.

IP એડ્રેસ પ્રવેશના કિસ્સામાં, સંસ્થાના LAN સાથે જોડાયેલ વિવિધ PCS માંથી તમામ ઉદ્યોગકારોને એકલ પ્રોક્ષી સર્વર પસાર કરે છે. પ્રોક્ષીસર્વર ઉપયોગકારને અધિકૃત બનાવે છે અને પછી આગળ ઓનલાઈન વિકેતાને પ્રવેશની પરવાનગી આપે છે. User Id અને પાસવર્ડ જોડાણના કિસ્સામાં, માહિતીની આ જોડી જ્યારે જ્યારે પ્રવેશ ઈચ્છીત હોય ત્યારે દરેક વખતે તેને પ્રવેશ આપે છે. ગ્રંથપાલ પાસવર્ડ તમામ સમક્ષ ખુલ્લો કરતાં નથી અને તેને સુરક્ષિત રખાય છે. તમામ સમયે પોતાની જાતે પાસવર્ડ દાખલ કરવો એ શક્ય નથી આ સમસ્યા નિવારવા ઘણી પદ્ધતિઓ ઉપલબ્ધ છે એક સાદી પદ્ધતિનું નીચે વર્ણન કરાયું છે.

Roboform એ જાહેર સોફ્ટવેર છે. જે વેબ બ્રાઉસરના જોડાણમાં કાર્ય કરે છે. ઈન્ટરનેટ પર સેંકડો સાઈટો તમારી સાથે નોંધણી કરાવવા માટે જરૂરી છે જેથી તમે આ સાઈટોની વિગતો / વસ્તુઓનું દર્શન કરી શકો. નોંધણી મોટાભાગે નિ-શુલ્ક હોય છે. આમ છતાં, તમને એજ માહિતીમાં વારંવારમાં પ્રવેશ કરવાનો હોય છે. (નામ, ઈ-મેઈલ, સરનામું વગેરે) Roboform વેબ ઉપર પત્રક ભરવાની પ્રક્રિયાને સમરૂપ બનાવે છે તે માત્ર એકવાર સૌથી સામાન્ય રીતે ઉપયોગમાં લેવાયેલ માહિતી વિશે પૃષ્ઠા કરે છે અને સંગ્રહ કરે છે. પછીથી જ્યારે જ્યારે પત્રક ફરીવાર આવે છે. ત્યારે ત્યારે ક્ષેત્રો સ્વયં સંચાલિત રીતે ભરાય છે. તે તમને જો જરૂર હોય તો કેટલાંક ક્ષેત્રોનું સંપાદન કરવા અને ચકાસણી કરવાની પરવાનગી આપે છે પછી Roboform પક્ષને માહિતી પત્રક મોકલે છે.

Roboform ને પત્રક ભરવાની અને પત્રકને ઉપયોગકારની ખાતરી સિવાય રજૂ કરવાની સુવિધા હોય છે. પાસવર્ડ સુરક્ષિત ફાઈલમાં સચવાય છે. તમે ઓનલાઈન માહિતી સંગ્રહ વિકેતાઓના સમાવેશ સાથે અસંખ્ય સાઈટો વિશે User Id / પાસવર્ડ માહિતી દાખલ કરવાની આ સુવિધાનો ઉપયોગ કરો. આ રીતે, તમે તમારા ઉપભોક્તાઓને તેમના પાસવર્ડની જાણકારી સિવાય ઓનલાઈન માહિતી સંગ્રહનો ઉપયોગ કરવાની રજા આપી શકો.

a) એથેન્સ (http : // www.athensams.net/)

Athens (http : // www.athensams.net)

અગાઉના ફકરામાં વર્ણવાયેલ પદ્ધતિ નાની સંસ્થાઓ જ્યાં કાર્ય ઓછું કરવાનો અને ગોપનીયતા જરૂરીયાતો પર વધારે સખત હોતી નથી એવી નાની સંસ્થાઓ માટે બરાબર છે. પુસ્તકાલય અસંખ્ય ઓનલાઈન સ્ત્રોતોના લવાજમ ભરી શકે. ઉપયોગકારોને તેમનાં કાર્ય સ્થળોઓથી દૂરથી સર્ચ કરવાની પરવાનગી અપાય છે. પરવાના જરૂરીયાતો ઘણી કડક હોય અને ઉપયોગ સ્ત્રોત, સમય, વ્યક્તિઓ વગેરેના સંદર્ભમાં નિયંત્રિત કરાય. આવા કિસ્સાઓમાં મજબૂત તૃતીય પક્ષની આવશ્યકતા હોય છે. Athens આલું ઉદાહરણ છે તેનું નીચે વર્ણન કરાયું છે.

પુસ્તકાલય વિવિધ ઓનલાઈન સ્ત્રોતોમાંથી અસંખ્ય માહિતી સંગ્રહો, સામયિકોના લવાજમ ભરે. પુસ્તકાલય વિવિધ દૂરનાં સ્થળો જેવા કે કેમ્પસ નેટવર્ક, ઘર (દૂર કેમ્પસ બહાર પ્રવેશ) માંથી તેના ઉપયોગકારોના જૂથને પસંદ કરવા અમુક નિર્દિષ્ટ ઓનલાઈન સંગ્રહોને પ્રવેશ પરવાનગી આપવાનું ઈચ્છે. આ એકમના 9.4.2

વિભાગમાં દૂરવર્તી પ્રવેશ પ્રસ્તુત કરતા ભારતમાં બ્રિટીશ લાયબ્રેરી નેટવર્કનું ઉદાહરણ જુઓ. મોટા પ્રમાણમાં આવો પ્રવેશ પૂરો પાડવો અને તે પણ માહિતી સંગ્રહ પૂરવઠાકારોનાં પરવાના નિયંત્રણોને વળગી રહીને, તે ખૂબ મોટું કાર્ય છે. Athens રક્ષિત સેવાઓ ઉપયોગકાર માટે સંકેત કરશે નહીં. આ બાહ્ય સ્ત્રોતોને ગતિવિહીન અધિકૃત પ્રવેશ સાથે પ્રોટૅક્સ અથવા અભ્યાસ વ્યવસ્થા માટે સંસ્થાઓને પરવાનગી આપે છે.

Athens માહિતી સંગ્રહ ઉત્પાદકો, જથ્થાકારો, પ્રકાશકો વગેરે જેવા અમુક ઓનલાઇન વેબ આધારિત માહિતી પુરવઠાકારો સાથે જોડાણ કરે છે. Elsevier Science Direct, Wiley Inter Science, Dialog, Data Star અને અન્યો Athens મારફતે પ્રવેશ પૂરો પાડે છે. 260 કરતાં વધારે સ્ત્રોત પુરવઠાકારો Athens સાથે કામ કરે છે. લગભગ 850 સંસ્થાઓ જેવી કે નેશનલ હેલ્થ એન્ડ સેફ્ટી યુ.કે. નું ઉચ્ચતર શિક્ષણ વિભાગ વગેરે 2.3 મિલિયન વ્યક્તિગત લક્ષિત ઉપયોગકારોમાં ઉમેરો કરે છે.

b) ફેક્સ દ્વારા પૂર્ણગ્રંથ સેવા પૂરી પાડવા માટે એરીઅલ સોફ્ટવેર

(Ariel Software for providing fulltext service via Fax)

PC, સ્કેનર, ફેક્સચંત્ર અને Ariel સોફ્ટવેર જેવાં વ્યાપારી રીતે ઉપલબ્ધ હાર્ડવેરના કારણે તમે લેખો ચિત્રો અને અન્ય પ્રલેખોને સીધી રીતે જોઈ શકો. FTP અથવા ઈ મેઈલનો ઉપયોગ કરી વિશ્વમાં કોઈપણ સ્થળે અન્ય Ariel કાર્યસ્થળોએ વિજ્ઞાણકીય ચિત્રોનો સંચાર કરી શકો અને સરળ આશ્રયદાતા પૂર્તિ માટે PDF માં પરિવર્તિત કરી શકો. પ્રક્રિયા ગતિવિહિન છે અને દૂર સ્થળના ફોન ખર્ચાઓ વિના ફેક્સ કરતા વધારે વધારે સ્પષ્ટ અને વધારે ઝડપી Ariel એશિયન લખાણોથી ગાણિતિક સમીકરણો સુધી મુશ્કેલ લખાણ પ્રસ્તુત કરે છે અને વિગતવાર ચિત્રો એલિઝાબેથના કાષ્ટકાયથી નાસાની છબીઓ સુધી સંચાલન કરે છે. અન્ય શબ્દોમાં Ariel શૈક્ષણિક અને સંશોધન પુસ્તકાલયોનો વિજ્ઞાણકીય ચકાસાયેલ અથવા આલેખિત પ્રલેખોને પાઠવવા અને હિસ્સેદાર બનાવવા શક્તિમાન બનાવે છે. આ પ્રલેખો જેવા કે સંસ્થામાં અને વચ્ચે શૈક્ષણિક અને અભ્યાસલેખ સંશોધન માટે ઉપયોગી અભ્યાસ લેખન અને વ્યવસાયિક સામયિકોમાં પ્રકાશિત લેખો ઈન્ટરનેટ પાર ઉચ્ચ નિશ્ચિતતા TIF અથવા PDF સ્વરૂપોમાં છે. 1991માં દાખલ કરાયેલ, Ariel ને અત્યારે 10,000 કરતાં વધારે સંસ્થાઓ જોડાયેલી છે.

9.4.2 પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોને દૂરવર્તી પ્રવેશ : બ્રિટીશ પુસ્તકાલય માળખાનું ઉદાહરણ

(Remote Access to Fulltext Databases : Example of British Library Network)

ભારતમાં બ્રિટીશ લાયબ્રેરી નેટવર્ક વ્યક્તિગત સભ્યોને અમુક માહિતી સંગ્રહો પરવે દૂરવર્તી પ્રવેશ પ્રસ્તુત કરે છે. વ્યક્તિગત ઉપયોગકારોના ડેસ્કટોપમાં પ્રસ્તુત થતા હાલના માહિતી સંગ્રહો છે. :

- EBSCO - શૈક્ષણિક મુખ્ય અને વ્યાપાર મુખ્ય
- Infotract - એ જ સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે.
- એનસાયક્લોપિડીયા બ્રિટાનિકા ઓનલાઇન
- Ashridge આભાસી શિક્ષણ સાર્થક

જોડાતી વખતે પ્રત્યેક ઉપયોગકારને - User Id અને પાસવર્ડ અપાય છે. આ સેવા સપ્ટેમ્બર 2003માં શરૂ થઈ.

Technicalities

પ્રત્યેક સભ્યએ તેના ઉપયોગકાર Id અને પાસવર્ડ સાથે બ્રીટીશ કાઉન્સિલ સાર્થક (www.britishcouncil.org/library) સાથે લોગઈન કરવું પડે છે જે સભ્યને

અધિકૃત બનાવશે. એકવાર તે કરાયુ હોય તો પછી આગળ અધિકૃતતાનો ઉપયોગ કર્યા સિવાય ઉપર યાદી આપેલ ઉત્પાદનોને પ્રવેશ થાય છે. આનો અર્થ થાય છે કે EBSCO અથવા અન્ય માત્ર બ્રિટીશ કાઉન્સિલ લાયબ્રેરી અધિકૃતતાને આવી માન્યતા આપે છે નહીં કે સભ્યોને. જો કોઈપણ પુસ્તકાલયને આવી સુવિધા વિકસાવવાની ઈચ્છા હોય તો તેઓ પાસે 'Athens' સોફ્ટવેર હોવું જોઈએ. બ્રિટીશ લાયબ્રેરીએ આ હેતુ માટે 'Athens' સોફ્ટવેર વિકસાવ્યું છે. સોફ્ટવેર તમામ પૂરક પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે પાસવર્ડ ભૂલી જવો, ખોવાયેલું હેતુ વગેરે પૂરી પાડે છે.

આંકડાઓ (Statistics) કોઈપણ સમયબિંદુએ, વહીવટદાર કેટલી વ્યક્તિઓ પધ્ધતિનો ઉપયોગ કરી રહી છે. વિવિધ યજમાનોને લોગ ઓન કરીને અને પ્રત્યેક સભ્ય કેટલા સમયથી પધ્ધતિનો ઉપયોગ કરી રહી છે તે શોધી કાઢી શકે છે. EBSCO ઉપયોગ પર સામયિક આંકડાઓ પૂરો પાડે છે. જેવા કે ખાસ સમય દરમ્યાન કેટલી વ્યક્તિઓએ લોગ ઓન કર્યું છે, કેટલા લેખોને લીડ થઈ અને કેટલા લેખો ડાઉનલોડ કરાયા / છપાયા, કયા સામયિકો સૌથી વધારે ઉપયોગમાં લેવાયાં અથવા ઓછા ઉપયોગમાં કયા સામયિકો ઉપયોગમાં લેવાયા તે.

9.4.3 પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો માટે સહચારી સંઘ પ્રવેશમાં અંકીય ગ્રંથપાલની ભૂમિકા : (Role of the digital Librarian in consortium access & fulltext Resources)

સામયિકોની પ્રાપ્તિમાં ભાગ લેવા ઉપરાંત (લવાજમ ભરવું, કરાર પર સહી કરવી વગેરે) સહચારી સંઘના પ્રત્યેક સભ્ય સંસ્થામાં પ્રત્યેકમાં ગ્રંથપાલોએ અમુક વહીવટી કાર્યો બજાવવાના હોય છે. જેમ કે :

- LAN ના પ્રોક્ષી સર્વરના TP સરનામાંની વિગતો દાખલ કરવી, જેના દ્વારા તેના સભ્યો પ્રકાશકોની વેબસાઈટો સુધી પહોંચશે. વહીવટી પ્રવેશનો ઉપયોગ કરીને સીધી જ રીતે આ પ્રકાશકના યોગ્ય વેબ સર્વરમાં પ્રત્યેક શીર્ષક માટે કરવાનો હોય છે.
- પ્રવેશ માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ ફ્રન્ટ એન્ડ સર્ચ સોફ્ટવેરમાં ઓનલાઈન લવાજમ માટે ઉપયોગકાર ID અને પાસવર્ડ દાખલ કરવા. જો સામાન્ય પાસવર્ડ હોય તેનું રક્ષણ કરાવવું જોઈએ અને રહસ્ય જળવાવું જોઈએ.
- જો અમુક સાઈટો હોય જેમાંથી સંસ્થા માટે પૂર્ણગ્રંથ પ્રવેશ શક્ય હોય તો પછી તેમને પ્રાથમિકતા આપવી જોઈએ. (કેટલાક સહચારી સંઘ પ્રવેશના ભાગ તરીકે નિ: શુલ્ક હોય, કેટલીક વિશિષ્ટ પરવાના આધારિત હોય)
- ગ્રંથપાલે ખાત્રી આપવી પડે છે કે સંસ્થામાં ઉપયોગ નિશ્ચિત શરતો પ્રમાણે થાય છે સાથે સાથેના પ્રવેશોની સંખ્યા, ડાઉનલોડ કરેલા પૂર્ણગ્રંથ લેખોની સંખ્યા અને સીમામાં રહીને તે નિયંત્રિત કરાય છે.

જો કેમ્પસ વિસ્તાર સ્થળથી દૂરવર્તી પ્રવેશ પૂરો પડાય તો, આને લગતાં કાર્યોને પાર પાડવાનાં હોય છે. દાખલા તરીકે યોગ્ય ઉપયોગકારોની સંપૂર્ણ યાદી સાથે નામો, ઉપયોગકાર ID પાસવર્ડ વગેરેને જેવા કે Athens વગેરેને પહોંચાડવાના થશે.

9.4.4 ઈ-પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહોનો ઉપયોગ કરીને અથવા પદોન્નત કરવામાં અંકીય ગ્રંથપાલની ભૂમિકા.

(Role of the Digital Librarian in Promoting or using Eprint Archives)

જ્યાં સુધી અંકીય ગ્રંથપાલ અને ઈ પ્રિન્ટને સંબંધ છે ત્યાં સુધી તેની કાર્યશૈલીનું નીચે પ્રમાણે વર્ણન કરી શકાય.

- પૂર્ણગ્રંથ લેખો માટે સાપેક્ષ રીતે મુજબ ઓછી કિંમતના સ્ત્રોતની અગત્યતા સમજીને, સ્ત્રોતના આ ભાગનો સંપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવો જોઈએ. એટલે કે દફતર સંગ્રહોની સંપૂર્ણ યાદીને જાળવીને (URLs) અને તેમનો અવારનવાર ઉપયોગ કરવો.
- તે સંસ્થાકીય સત્તાધીશો સાથે સર્વર સ્થાપવામાં, સોફ્ટવેર સ્થાપિત કરવામાં, તેના અને તેના કર્મચારીઓ માટે તાલીમ મેળવીને, સ્થાનિક સંગ્રહનું ઘડતર કરીને સેલ્ફ આર્કાઇવિંગમાં સંસ્થાકીય અથવા જાહેર દફતર સંગ્રહમાં ફેરવવામાં મદદ કરી શકે છે.
- તે તેની સંસ્થાના લેખકને તેમના પ્રલેખોના સેલ્ફ આર્કાઇવિંગ સંગ્રહ સંસ્થાકીય અથવા જાહેર દફતર સંગ્રહમાં ફેરવવામાં મદદ કરી શકે છે.
- તે નિર્દેશીકરણ હેતુઓ માટે યોગ્ય મેટાડેટા ઉમેરવામાં ભાગ લઈ શકે.

◆ તમારી પ્રગતિ ચકાસો

- (1) ઓનલાઇન વાગ્યમસૂચીય માહિતી સંગ્રહ સંબંધમાં ગ્રંથાલય જે કાર્યો બજાવી શકે છે તેનું ટૂંકમાં વર્ણન કરો.
- (2) પ્રશ્ન 5 દ્વારા આવરી લેવાયેલા કાર્યો માટે ઉપલબ્ધ કેટલાંક સોફ્ટવેરનાં નામોનો ઉલ્લેખ કરો.

નોંધ : 1) નીચે આપેલી જગ્યામાં તમારો ઉત્તર લખો
2) એકમના અંતે આપેલા ઉત્તરો સાથે તમારો ઉત્તર ચકાસો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.5 ગ્રંથસ્વામિત્વ હક્ક અને પરવાના બાબતો :

(COPYRIGHT AND LICENSING ISSUES)

છાપેલાં પ્રકાશનોના કિસ્સામાં, ગ્રંથસ્વામિત્વહક્ક બાબતો ખૂબ જાણીતાં અને સ્વીકૃત છે. યોગ્ય ઉપયોગ કલમ હેઠળ, ગ્રંથપાલો વ્યક્તિગત અભ્યાસ અને સંશોધન માટે આશ્રયદાતાને લેખની એકલ સંપૂર્ણ પૂર્ણગ્રંથ નકલ પૂરી પાડી શકે છે. ગ્રંથ સ્વામિત્વ હક્ક કાયદો આની પરવાનગી આપે છે.

ઉપરાંત, જો મુદ્રિત પુસ્તકની મૂળ સંસ્કરણ ભારતમાં સરળતાથી પ્રાપ્ત ન હોય તો પુસ્તકાલયમાં પ્રસાર માટે પુસ્તકની ત્રણ નકલો સુધી બનાવે. આમ છતાં જ્યારે વાગ્યમસૂચીય માહિતીસંગ્રહમાંથી સંપૂર્ણમાંથી સંપૂર્ણગ્રંથ લેખો ડાઉનલોડ કરવાનું આવે ત્યારે પ્રકાશકો એટલા ઉદાર હોતા નથી. અંકીય વિષયવસ્તુના સંદર્ભમાં ગ્રંથસ્વામિત્વ હક્ક કાયદાઓ કોઈ ખાસ ભાર મૂકતા નથી. તે કારણથી ઉપયોગ ગ્રંથસ્વામિત્વ માલિક (સામાન્ય રીતે લેખક પાસેથી પ્રકાશકે લઈ લીધેલ હોય) અને ઉપયોગકાર વચ્ચે થયેલા ખાસ પરવાના શરતો દ્વારા બંધાયેલ હોય છે.

પ્રવેશ અને પછીથી ઉપયોગ (નકલ કરવી, આગળ મોકલવી, સંગ્રહ કરવી) એ તમામનો સમ્પ્રાદાયિક પ્રતિબંધિત કરાય છે. IP એક્સેસ, ઉપયોગકાર IP અને પાસવર્ડ તે બંનેનો ઉપયોગ કરીને સંસ્થાકીય ગ્રાહક અભિમુખિત પ્રવેશ પદ્ધતિઓ ચર્ચાઈ છે. પ્રત્યેક વર્ષ પરવાનગી અપાયેલ ડાઉનલોડની સંખ્યા નિદિષ્ટ કરાય છે. એક સાથે માહિતી સંગ્રહ પ્રવેશ કરતી વ્યક્તિઓની સંખ્યાને મર્યાદિત કરાય. મેઈલ દ્વારા પૂર્ણગ્રંથ આગળ મોકલવાનું પ્રતિબંધિત થાય છે. લવાજમના સમયગાળાની આગળ CD ROM માહિતીસંગ્રહોનો ઉપયોગ ના મંજૂર કરાય પરંતુ ઉપયોગની આ બાબત હાલ ઉદાર કરાઈ છે. ઈ - પુસ્તકો (વ્યક્તિવૃત્તાંત) ના કિસ્સામાં જો પુસ્તકાલય અમુક શીર્ષકની 2 નકલો માટે પરવાનો

આપે તો પછી સોફ્ટવેર એક સાથે 2 કરતાં વધારે નકલો ડાઉનલોડ કરવાની પરવાનગી આપશે નહીં. જો નકલો પૈકી એક પુસ્તકાલયમાં પરત ન થાય તો (ઉપયોગકારને તેના ઈ - પુસ્તક વાચક અથવા તેના કોમ્પ્યુટર ઉપર સોફ્ટકોપી હોય છે પરંતુ એકવાર પુસ્તક પરત થયા પછી તે વાંચી શકતો નથી), ગ્રંથપાલ તે બીજાઓને આપતો નથી.

જ્યારે પુસ્તકાલય દૂરવર્તી ડાયલઅપ અથવા દૂરવર્તી કેમ્પસ વિસ્તાર પ્રવેશ દ્વારા પૂર્ણગ્રંથપ્રવેશ પૂરો પાડે છે ત્યારે પછી તેને ખાતરી કરવી પડે છે કે અધિકૃત ઉપયોગકારો નિદિષ્ટ શરતો મુજબ વિષય-વસ્તુ પ્રવેશ કરે છે.

ગ્રંથ સ્વામિત્વ કાયદાઓ (અથવા કરારો) માં રહેતા ગ્રંથ સ્વામિત્વ હક્કો અન્યોને માત્ર નકલ કરવાથી અટકાવતા નથી પણ હક્કો આપે છે. - ભાષાંતર હક્કો, સંક્ષેપ હક્કો, સારાંશ, અનુકુલન વગેરે. આથી, ગ્રંથપાલને ઈ-વિષયવસ્તુ સાથે સંબંધિત આગળની પ્રવૃત્તિઓની જાણકારી હોવી જરૂરી છે. જે ઈ-વિષયવસ્તુના પ્રવેશને ઉપયોગકારોને આપવા માટે પરવાનગી આપે છે. દાખલા તરીકે, જો સંશોધક પૂર્ણગ્રંથ લેખ જર્નલમાં ડાઉનલોડ કરવા માગતો હોય અને પોતાની રીતે તે અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર કરાવવા ઈચ્છતો હોય તો ભાષાંતર કરવા માલિક પાસેથી ગ્રંથ સ્વામિત્વ સ્પષ્ટીકરણ મેળવ્યા સિવાય તો પછી તે (પુસ્તકાલય ઉપભોક્તા) અને ગ્રંથપાલ બંનેને ગ્રંથ સ્વામિત્વ ભંગ ન કરી રહ્યો હોય. જ્યારે ગ્રંથપાલ ગ્રંથસ્વામિત્વ શુલ્ક ચૂકવ્યા બાદ (INGENTA અથવા સમાન સ્ત્રોતો, દર્શાવ્યા મુજબ ચૂકવો જોઈએ) સામયિક લેખનો પૂર્ણ સંસ્કરણ મેળવે છે. ગ્રંથ સ્વામિત્વ શુલ્ક એ માત્ર નકલ કરવા માટે હોય અને અન્ય હક્કો (ભાષાંતર) માટે ન હોય.

9.6 સંભવિત ભાવિ ઝોક (LIKELY FUTURE TRENDS)

ચાલો આપણે પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો અને તેમના ઉપયોગના સંદર્ભમાં નજીકના ભવિષ્યમાં આવનારા કેટલાક સંભવિત ઝોકની તપાસ કરીએ. આપણે પૂર્ણગ્રંથ શબ્દના વિવિધ અર્થો જોયા છે. અત્યાર સુધીમાં આપણે જોયેલા તમામ સ્ત્રોતો ઘણાં પ્રવેશ બિંદુઓ - સારી રીતે વ્યાખ્યાયિત ક્ષેત્રો જેવા કે લેખક, વિષય, વિવિધ સંખ્યાઓ ભાષા વગેરેનો ઉપયોગ કરીને સર્ચ કરી શકાય એવા હોય છે. આમ છતાં, પૂર્ણ ગ્રંથ સર્ચિંગ નો અર્થ થાય છે સંપૂર્ણ ગ્રંથનું સર્ચિંગ.

સપ્ટેમ્બર 2003 થી, Amazon.com - લોકપ્રિય ઈન્ટરનેટ પુસ્તક વિકેતા - Search Inside the book (પુસ્તકની ભીતર સર્ચ કરો)ની સુવિધા પુરું પાડી રહ્યું છે. આ સુવિધાનો ઉપયોગ કરીને, 1,20,000 કરતાં વધારે પુસ્તકો પૂર્ણગ્રંથ સર્ચ કરાય છે. એટલે કે પૂર્ણ પુસ્તકોના પ્રત્યેક શબ્દનું નિર્દેશીકરણ થાય છે. ખરીદનાર નક્કી કરે તે પહેલા તેની રચના સંબંધી પાના જોઈ શકે છે. આ પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતોને વધારે સરળતાથી સર્ચ કરાય એવાં અને ઉપયોગ કરાય એવાં બનાવવાની સંભાવના છે. URL છે: (www.amazon.com/exec/obidos/tg/browse//10197021/ref=amd-centre-3_30436/022-7220864-4479209)

એમેઝોનને સમાન જાણીતું સર્ચ એન્જિન Google પૂર્ણગ્રંથ શૈક્ષણિક અભ્યાસ લેખોની પુનઃ પ્રાપ્તિ કરવા અને નિર્દેશીકરણ કરવા પ્રયોગો કરી રહ્યું છે. MIT અન્ય 20 સંસ્થાઓ સાથેના સહયોગ સાથે પ્રયોગાત્મક યોજના ગુગલ દ્વારા ઈ-પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહો સર્ચ કરવા યોગ્ય બનાવવા કાર્યરત છે. આ સર્ચિંગને લોકપ્રિય અને સરળ બનાવે છે.

Elsevierનું Scopus: SCOPUS અને Elsevier દ્વારા પ્રસ્તુત કરાયેલ માત્ર વિજ્ઞાન માટે પૂર્ણગ્રંથ સેવા છે. તે 4000 STM પ્રકાશકો પાસેથી મેળવેલાં 13,000 શીર્ષકો માટે ખૂબ સરસ પ્રવેશ બિંદુ પુરુ પાડે છે. લગભગ 100 મુક્ત પ્રવેશ શીર્ષકો પણ સમાવેશ કરાયાં છે. (બાકીના સંધ આલોચિત શિર્ષકો) STM માં સામયિક લેખો ઉપરાંત, વેબ આધારિત સ્ત્રોતો Elsevierનું વિજ્ઞાન સર્ચ એન્જિન SCIRUS નો ઉપયોગ કરીને સર્ચ કરાય છે. પદ્ધતિ ગુંચવાડા મુક્ત છે, ઉપયોગ કરવા સરળ અને આવી અન્ય સુવિધાઓની તુલનામાં વધારે ઓછા કલીકમાં પૂર્ણગ્રંથ શોધવામાં સંશોધકોને શક્તિમાન બનાવે છે.

SCOPUS સંપૂર્ણ આગળ અને પાછળ જોડાણ પૂરુ પાડે છે. તે તમે જ લેખનું દર્શન કરી રહ્યા હોય તેનો ઉલ્લેખ કરીને લેખો સાથે જોડાણ- કડીઓ પુરાં પાડે છે અને વળી તમે જે લેખોનો ઉલ્લેખ કરી રહ્યાં હોય તેમાં ઉલ્લેખિત લેખોની કડીઓ પૂરી પાડે છે. વેબ ઓફ સાયન્સ, લોકપ્રિય રીતે WOS

કહેવાતું (અમેરીકા ISI નું) એ ઉલ્લેખ જોડાણ અને પૂર્ણગ્રંથ સર્ચ સુવિધા માટે જાણીતું છે. SCOPUS સાથે તુલના કરતાં, WOS એ માત્ર 8500 શીર્ષકો ઉપર આધારિત છે અને તેમના પૈકી તમામ માત્ર વિજ્ઞાન માટે જ નહીં પણ તેમાં સમાજ વિજ્ઞાન શીર્ષકોનો પણ સમાવેશ કરાયો છે. આથી, STM માટે અદ્વિતીય પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોત તરીકે SCOPUS વધારે સારા ગુણાંક મેળવે છે. SCOPUS તેની માહિતી EMBASE, Compendex, Medline Psychinfo જેવા અમુક માહિતી સંગ્રહોમાંથી લે છે. વૈજ્ઞાનિકો કેવી રીતે સર્ચ કરે છે અને ગ્રંથપાલો શું શોધી રહ્યા છે. તેનો અભ્યાસ કર્યા બાદ Search Front End વિકસાવાયું છે.

ઉપરના વિકાસો જોઈને, આપણે સલામત રીતે કહી શકીએ કે STM વિષયોમાં તુરત જ વધારે અને વધારે પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો પ્રવેશગમ્ય અને ઉપયોગગમ્ય બનશે.

9.7 સારાંશ (SUMMARY)

આ એકમમાં, આપણે પૂર્ણગ્રંથ વાગ્યમસૂચીય માહિતી સંગ્રહો જેવા કે માહિતી સંગ્રહ વિકેતાઓ, પ્રકાશકો, વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો, ઈ-પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહો અને પુસ્તકાલય સહચારી સંઘોના પ્રવેશ અને પ્રાપ્તિ માટે વિવિધ સ્ત્રોતો જોયા છે. કેટલાક પૂર્ણગ્રંથ પ્રસ્તુત કરતા બિનવાગ્યમસૂચીય માહિતી સંગ્રહોનો જાણ ટૂંકમાં ઉલ્લેખ કરાયો છે. પૂર્ણગ્રંથ માટે સ્ત્રોતો ઉપરાંત, આવા માહિતી સંગ્રહના ઘણાં ઉદાહરણોનું ગ્રંથ અને પરિશિષ્ટ બંનેમાં વર્ણન કરાયું છે. માહિતી તકનીકી સંબંધિત કાર્યો કે જેનું ગ્રંથપાલે પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતોનો (ઘણાં વાગ્યમસૂચીય માહિતીસંગ્રહોને પણ સામાન્ય) ઉપયોગ કરીને સેવાઓ પૂરી પાડવાના સંબંધમાં સંચાલન કરવાનું હોય છે તેની ચર્ચા કરાઈ છે આ કાર્ય માટે Athens, Roboform વગેરે જેવા આ કાર્ય માટે ઉપલબ્ધ વિશિષ્ટ સોફ્ટવેરની પણ ચર્ચા કરાઈ છે. આખરે પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોમાં ઈ - વિષયવસ્તુને ખાસ સંબંધ ગ્રંથ સ્વામિત્વ બાબતો સાથે ટૂંકમાં સંબંધ દર્શાવાયો છે. પછીનું એકમ પ્રલેખ પૂર્તિ સેવા સાથે સંબંધ ધરાવે છે જેમાંથી મોટા ભાગની બાબતોને તમે આ એકમમાં જે શીખ્યા છો તેની દિશા હશે.

9.8 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો (ANSWERS TO SELF CHECK EXERCISES)

1. પૂર્ણગ્રંથ વાગ્યમસૂચીય માહિતી સંગ્રહોના ઉત્પાદન, વિતરણ અને ઉપયોગમાં પ્રભાવી વ્યક્તિઓની યાદી.
લેખકો, પ્રકાશકો, વિદ્વતજનોના સંગઠનો, માહિતી સંગ્રહ ઉત્પાદકો, વિષયવસ્તુ જથ્થાકારો, પુસ્તકાલય સહચારી સંઘો, ઈ પ્રિન્ટ, દફતરસંગ્રહ માલિકો, ગ્રંથપાલો અને અલબત્ત વૈજ્ઞાનિકો / ઉપયોગકારો, પુસ્તકાલય ઉપભોક્તાઓ.
2. FSO કેવી રીતે ઉપયોગી છે ?
FSO એટલે પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોત ઓનલાઈન, તે તમામ પ્રકારના પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતોનું અધિકૃત, વિસ્તૃત યાદી (નિર્દેશિકા) છે - સામયિકો, સમાચારપત્રો અને સમાચાર વાયર વગેરે. પૂરા પડાયેલ તમામ સ્ત્રોતો અંકીય આલેખિત પૂર્ણગ્રંથ છે. નિર્દેશિકા વર્ષમાં બે વાર અદ્યતન કરાય છે. જ્યારે ઓન લાઈન સંસ્કરણ અઠવાડિયામાં એકવાર અદ્યતન કરાય છે. અમુક અભિગમો દ્વારા નિર્દેશિકાનું સર્ચીંગ શક્ય છે એ કારણથી તે ઘણું ઉપયોગ પસંદગી સાધન છે.
3. પરિશિષ્ટ- 1 માંથી પૂર્ણગ્રંથ માહિતી સંગ્રહોની યાદી આપો. પ્રત્યેક કિસ્સામાં માહિતી સંગ્રહ ભારતીય કે વિદેશી છે કે કેમ તેનો વિસ્તૃત વિષય સૂચવો.

S.NO.	Title	Foreign or Indian	Subject
1	ABI / Inform Complete	F	Mgmt
2	ACM Digital Library	F	IT
3	ASCE Journals	F	Civi Civil gg.
4	ASME Journals (+ A M R)	F	Mech
		Engg.	
5	Capitaline	I	Finance
6	CRIS INFAC Ind. Information	I	Finance
7	EBSCO Databases	F	Academic

S.NO.	Title	Foreign or Indian	Subject
8	Elsevier's Science Direct	F	STM
9	Emerald Full-text	F	Mgmt.
10	Eurom Euroonitor (GMID)	F	Finance
11	IEEE / IEE Electronic Library Online (IEL)	F	Electrical & Electronic
12	Indian Standards	I	Standards
13	INSIGHT	F	Business & Finance
14	Nature	F	Science
15	ProQuest Science (formerly ASTP)	F	Science
16	Springer Verlag's Link	F	Science

4 ઈ પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહો શું છે ? અને તેઓ પૂર્ણગ્રંથ લેખો માટે શા માટે મહત્વના છે. ?

ઈ પ્રિન્ટસ એ સામયિક લેખોની પૂર્વ છપાઈ અને અનુછપાઈ (પોસ્ટ-પ્રિન્ટ) છે. લેખક તેના પોતાના કે તેની સંસ્થાના દફતર સંગ્રહમાં તેના પત્રો પૈકી દરેકની નકલ સાચવી રાખી શકે છે. આવી સાચવણીને ઉપયોગમાં લેવાયેલ અનુ ટેગ અને ઉપયોગમાં લેવાય તેવા શબ્દોના નિર્દેશીકરણના સંદર્ભમાં અમુક ધોરણોની ખાતરીની જરૂર હોય છે. ધોરણોને અનુસરતા ઈ - પ્રિન્ટ દફતર સંગ્રહોને સ્થળ અથવા સર્વર અવગણીને એક વિશાળ વાસ્તવિક પુસ્તકાલય કરીકે લેખી શકાય. તેઓ પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોત તરીકે ઉપયોગી છે કારણ કે તેઓ નિઃશૂલ્ક હોય છે. આમ છતાં, સંઘ આલોચિત અભ્યાસલેખ સામયિક લેખના માત્ર લગભગ 4 % ને આ રીતે દફતર સંગ્રહ કરાય છે.

5. ઈન્ટરનેટ સ્ત્રોતો જેવા કે નોર્થનલાઈટ, ફાઈન્ડ - આરટીકલ વગેરેને આપણે શા માટે ગણના કરવી જોઈએ ?

Findarticles.com, Northernlights વગેરે જેવા ઈન્ટરનેટ સ્ત્રોતો વેબ ઉપર પૂર્ણગ્રંથ લેખો દ્વારા પૂરા પાડે છે. અન્ય પરંપરાગત માહિતી સંગ્રહ સ્ત્રોતોની તુલનામાં, તેઓ સાપેક્ષરીતે ઘણા સસ્તા છે. તેઓ ઉપયોગ કરવા અને સર્ચ કરવા સરળ છે. તેઓ અન્ય સ્ત્રોતોને પૂરક કાર્ય કરે છે. તેઓ ખાસ કરીને વિદ્યાર્થી સમાજને ઉપયોગી છે જેઓને કિંમતી સ્ત્રોતો પોષાતા નથી અને વળી વ્યાપારી સંસ્થાઓને પણ ઉપયોગી છે.

6. ઓનલાઈન વાગ્યમસૂચિય માહિતી સંગ્રહો સંબંધમાં ગ્રંથપાલ જે કાર્યો બજાવે છે તેનું વર્ણન કરો.

- ઉપયોગકાર ID અને પાસવર્ડ અથવા યોગ્ય સર્વરમાં IP સરનામું દાખલ કરવા જેવાં કાર્યો પાર પાડીને તેના ઉપભોક્તાઓને પ્રવેશની ખાતરી આપે.
- દૂરવર્તી પ્રવેશ માટે Athens જેવા વિશિષ્ટ સોફ્ટવેરની સ્થાપના અને તેનો ઉપયોગ કરવો
- ઉપયોગકારોને ઓનલાઈન સર્ચિંગ, લેખોનું ડાઉનલોડિંગ, દફતરસંગ્રહ વગેરેમાં તાલીમ આપવી.
- ખાતરી કરવી કે ઓનલાઈન સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ ગ્રંથ સ્વામિત્વ / પરવાના નિશ્ચિતતા સાથે સહયોગમાં છે.
- પ્રલેખ પૂર્તિ માટે Aerial જેવાં સોફ્ટવેરની સ્થાપના કરવી અને ઉપયોગ કરવો.
- પુસ્તકાલય સંબંધી કોમ્પ્યુટર કાર્યો અને વિસ્તારો-ફાઈલ માળખાનું સંચાલન, કોમ્પ્રેશન સોફ્ટવેર, બ્રાઉઝર્સ, ઈમેઈલ, ઈ - મેઈલ વાચન સોફ્ટવેર વગેરે બાબતમાં ઉપયોગકારોને તાલીમ પૂરી પાડવી.

7 પ્રશ્ન 5 દ્વારા આવરી લેવાયેલ કાર્યો માટે ઉપલબ્ધ કેટલાક સોફ્ટવેરનાં નામોનો ઉલ્લેખ કરો.
Athens, Aerial, Roboform

2.9 ચાવીરૂપ શબ્દો : (KEYWORDS)

- ACM** : ગણકયંત્રન સંગઠન
- ACS** : અમેરિકન કેમીકલ સોસાયટી, રાસાયણિક સંશોધના ઉત્પાદક
- Aries** : એ સોફ્ટવેરનું ઉદાહરણ છે જે ફેક્સ દ્વારા પ્રલેખ પૂર્તિને સરળ બનાવે છે.

- Athens** : સોફ્ટવેરનું ઉદાહરણ જે મોટી સંખ્યાના પુસ્કાલય ઉપભોક્તાઓનો દુરવર્તી પ્રવેશ જોગવાઈનું વ્યવસ્થાપન કરવામાં મદદ કરે છે. ઘણા માહિતી સંગ્રહો અને વિવિધ વિકેતાઓ સમાવિષ્ટ હોય.
- Content Aggregator** : એવી વ્યક્તિ કે જે નાના સામયિક પ્રકાશકો પાસેથી આલેખીય વિષયવસ્તુ એકત્ર કરે છે અને મૂલ્ય ઉમેરણ બાદ કેન્દ્રીય સર્વર માંથી તેમને ઉપલબ્ધ બનાવે છે
- DDS** : પ્રલેખપૂર્તિ સેવા
- E Book** : પુસ્તક અથવા વૃત્તાંત લેખનું અંકીય સંસ્કરણ
- EBSCO** : મુદ્રિત અને વિજ્ઞાણકીય સામયિક લવાજમ સેવાઓનું વિકાસ અને ઉત્પાદનમાં સામેલ છે.
- Eprint** : આ શબ્દ પૂર્વ છપાઈ અને મુદ્રણ સમાવેશ કરે છે.
- FAQ** : અવારનવાર પૂછાતા પ્રશ્નો
- FSO** : પૂર્ણગ્રંથ સ્ત્રોતો ઓનલાઈન - અમેરીકાની Information Totaly Inc દ્વારા વર્ષમાં બે વાર પ્રકાશિત થતી નિર્દેશિકા.
- Go** : સરકારી હુકમ. સરકારી હુકમ સાથે સંબંધિત તમામ માટે ખૂબ અગત્યનો પ્રલેખ.
- INDEST** : ઈજનેરી, વિજ્ઞાન અને તકનીકીમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય અંકીય પુસ્કાલય. MHRD દ્વારા
- IP સરનામું** : કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ઈન્ટરનેટ ઉપર સીધા જ પ્રવેશ કરાય એવું કોમ્પ્યુટરનું સરનામું.
- JCCC** : સહચારી સંઘ માટે J. Gate કસ્ટમ વિષયવસ્તુ
- MHRD** : ભારત સરકારનું માનવ સંશોધન વિકાસનું મંત્રાલય
- NISCAIR** : વિજ્ઞાન, પ્રત્યાયન અને માહિતી સ્ત્રોતોની રાષ્ટ્રીય સંસ્થા (અગાઉનું INSDOC)
- OAI** : મુક્ત પ્રવેશ પહેલ
- Pay-Per-View** : પદ્ધતિ કે જેમાં બિન - લવાજમકારો પ્રત્યેક લેખ માટે નિર્દિષ્ટ શુલ્ક ચૂકવીને તેમના ખાસ લેખો (પૂર્ણગ્રંથ) ડાઉનલોડ કરી શકે.
- અનુ મુદ્રણ (Post print)** : સંઘ સમાલોચના અને સંપાદકીય ફેરફારો બાદ વૈજ્ઞાનિક પત્ર
- મુદ્રણ (Pre print)** : પ્રકાશન માટે પ્રકાશકને મોકલાયેલ વૈજ્ઞાનિક લેખનું સંસ્કરણ.
- Reboform** : સોફ્ટવેરનું ઉદાહરણ જે નેટ પર સર્ફિંગ કરતી વખતે સ્વયં સંચાલિત રીતે પત્રકો ભરવામાં મદદ કરે છે.
- Scopus** : 2004 ના પાછલા ભાગમાં શરૂ કરેલ Elsevier દ્વારા પૂર્ણગ્રંથ વિજ્ઞાન માત્ર માટેની સેવા
- STM** : વિજ્ઞાન, તકનીકી અને તબીબી
- WOS** : ISI અમેરીકાનું વેબ ઓફ સાયન્સ

9.10 સંદર્ભો અને વિશેષ વાંચન (REFERENCE AND FURTHER READING)

Laxman Rao , N(ET.AL.I.2004). Library Consortia papers Presented during National Seminar on Library Consortia. Held In Hyderabad during 22-23 March - 2004 IATLIS Hyderabad.

Glose, Marj. B. (et.al.J.Fulltext source online a Directory of Fulltext Sources. Published Twice a year. Information Today Inc : USA.)

Gale Directory of Database. 2005 Gale Group : USA

Arora, J and Agrawal, P. Indian Digital Library it Engineering Science and Technology (INDEST) Consortium. Consortia - based subscription to Electronic Resources for Technical education system in India _ A Government of India Initiative. Paper Presented during CALIBER 2003 during it - 15 Ab 2003 //271-290

Pathan, S and Jeevan, V.K. (2002) Information Management E-libraries allied : New Delhi

Krumenaker, L. Met Journal Directory , The cataligue of Fulltext periodicals on the world wide web. Ed 3 1998. CA USA. Hermograph Press.

Paula J. Hane : Elsevier announces scopus service. Information today. 21st Marh 2004.

9.11 IMPORTANT URLS IN THIS UNIT

S.NO.	Institution	URL
1	AP Govt. GOs	http://apts.gov.in/apgos
2	Ariel	http://www.infotrieve.com
3	Athens	http://www.athensams.net
4	BLLD	http://www.bl.uk/services/ document/dsc .html
5	Chemical Abstracts	http://www.acs.org
6	Dialog india	http://www.dialog.com/home/
7	Ebsco	http://www.epnet.com
8	Elsevier	http://www.sciencedirect.com
9	Emerald	http://Iris.emeraldinsight.com
10	Eprint Archives	http://archives.eprints.org
11	Eprints Handbook	http://software.eprints.org/ handbook
12	Findarticles	http://www.fndarticles.com -
13	FSO	http://www.infotoday.com
14	Indian statistics	http://www.indiastat.com
15	Indigene	http://www.indegene.com
16	Indmed	http://Indmed.nic.in
17	Jccc	http://j-Gate.informindia.co.in
18	Jccc@helinet	http://203.200.41.71/jccc
19	Jccc@indest	http://jccc-indest.informindia.com
20	Jccc@tb-ear	http://www.jccc-tbear.informindia.co.in
21	Jccc @ vie	http://jccc-vic.informindia.co.in
22	Lexis-Nexis	http://www.lexisnexis.co.in
23	Manupatra	http://www.manupatra.com
24	NISCAIR	http://www.niscair.res.in
25	orthernlights	http://www.northernlights.com
26	Questia	http://www.questia.com
27	Roboform	http://www.roboform.com
28	Sohonet India	http://www.sohonetindia.com
29	vic	http://www.vic-ikp.info
30	Vidyanidhi	http://www.vidyanidhi.org.in
31	Xanedu	http://www.xanedu.com